

Linneuniversitetet

Institutionen för kulturvetenskaper

Kandidatuppsats, 15 hp

Nkrumahismen som utvecklingsfilosofi

*En mall för den afrikanska kontinentens väg till social,
politisk och ekonomisk utveckling*

Författare: Linus P Wissel

Examinator: Erik Wångmar

Handledare: Magnus P. S. Persson

Termin: HT15/VT16

Ämne: Historia

Nivå: Grundnivå

Kurskod: 2HIÄ2E

Abstract

Nkrumahism as a model for development

A format for progress on the African continent

This essay aims to analyse the political ideology of Kwame Nkrumah, better known as scientific socialism or Nkrumahism, in the context of development. Kwame Nkrumah was an African intellectual and symbol in Ghana's and the African continent's struggle for independence following the colonial rule. While studying classic European political philosophies in the United Kingdom and the United States, Nkrumah started to form his own ideology inspired by mostly socialistic thinkers like Karl Marx and Vladimir Lenin.

From their thoughts on society and the imperialistic powers' attempts to overthrow the world Nkrumah responded with his own ideology, Nkrumahism, especially designed for the situation of the newly independent African states. This scientific socialism was meant to industrialize, modernize and develop the African politics and economy as fast as possible while at the same time defending their resources from neo-colonialism and other external interests.

The basic domestic policies in Nkrumah's philosophy is: a centralized government, socialistic education of the people, a state-planned economy, consciencism and a firm defence against neo-colonial powers. The basic foreign policies in Nkrumah's philosophy is: non-alignment, positive action, pan-Africanism and African unity.

These policies were meant to work as guidelines not only in Nkrumah's own country, Ghana, where he later became president, but as a framework for all African countries as well as third world-countries finding themselves in the same situation all around the world.

Linnéuniversitetet

Institutionen för kulturvetenskaper

391 82 Kalmar/ 351 95 Växjö

Tel 0772-28 80 00

kv@lnu.se

Lnu.se/kv

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Motivering av ämne	4
3. Bakgrund	5
4. Tidigare forskning	6
5. Syfte	7
5.1 Frågeställningar	7
6. Material	7
6.1 Avgränsningar	8
7. Metod	9
7.1 Definition av begreppet ideologi	9
7.2 Metod för analys av Nkrumahs politiska texter	11
8. Teoretiska perspektiv	13
9. Resultat	17
9.1 Centrala begrepp i Nkrumahs inrikespolitik för önskad utveckling	17
9.1.1 Vetenskaplig socialism	17
9.1.2 Centralisering av staten	23
9.1.3 Utbildning	26
9.1.4 Religion	28
9.1.5 Anti-tribalism	30
9.2 Centrala begrepp i Nkrumahs utrikespolitik för önskad utveckling	32
9.2.1 Afrikansk enighet	35
9.2.2 Neo-kolonialism	35
9.2.3 Pan-afrikanism	41
9.2.4 African Union Government	42
10. Analys och slutsatser	50
11. Didaktisk reflektion	52
12. Käll- och litteraturförteckning	55

1. Inledning

År 1999 hölls en omröstning på den afrikanska kontinenten med syftet att utse vilken afrikan som haft störst betydelse under milleniet som gått. Vem som vann? Man skulle kunna tänka sig den internationellt omtyckta och respekterade Nelson Mandela, mannen som stred mot och i slutändan besegrade apartheid-systemet och blev Sydafrikas första färgade president någonsin. Men, nej... juryn valde att utse den ghananske politikern, filosofen och sedermera regeringschefen Kwame Nkrumah.

Kwame Nkrumah var under 1950- och 60-talen en av de främsta förgrundsgestalterna i kampen för afrikansk självständighet och mot all form av kolonialism, imperialism och neo-kolonialism. Under sin livstid formulerade Nkrumah en modell för social, politisk och ekonomisk utveckling anpassad specifikt för de afrikanska ländernas situation. Denna modell spreds världen över och är än idag vägledande för många länder i den tredje världen och dessas kamp för självständighet och framgång.

2. Motivering av ämne

Anledningen till att jag har valt att arbeta med detta ämne är att jag anser att kunskapen om Afrikas historia utifrån andra perspektiv än det västerländska är alltför dålig i samhället i allmänhet och skolan i synnerhet. Det eleverna kan om Afrika när de går ut gymnasiet är att Afrika användes för slavhandel, att de europeiska stormakterna grundade kolonier där på 1800-talet samt eventuellt något kort om Apartheid och Nelson Mandela. Ingenting om hur det koloniala arvet, neo-kolonialism och supermakter såsom USA och Sovjetunionen påverkat och än idag påverkar såväl den afrikanska politiken som den afrikanska världsbilden.

Den kunskap om ideologier som skolan lär ut är inte heller den särskilt mångfaldig. I grundkurserna begränsas denna kunskap till de klassiska ideologierna konservatism, liberalism och socialism

(eventuellt med en kortare presentation av vissa underinriktningar). Utöver dessa tillkommer exempelvis feminism, kommunism, nazism, fascism, ekologisk och i viss mån marxism.

Vad som saknas är ofta kunskaper om hur dessa ideologier appliceras på verkligheten och hur de har haft och än idag har betydelse för varför och hur olika länder/världsdelar/organisationer agerar som de gör. Framförallt får ideologerna och ideologierna i de enligt västvärlden mindre relevanta världsdelarna ytterst liten plats i forskningen överhuvudtaget, antagligen på grund av det faktum att man inte anses relevanta för den västerländska historieskrivningen. I själva verket borde exempelvis Afrika vara ytterst intressant för en idéhistoriker då Afrika, liksom Asien, Nord- och Sydamerika, fått sina politisk-filosofiska kunskaper från den europeiska skolan.

Denna uppsats exemplifierar hur en afrikansk ledare utbildad i västvärlden tog med sig den kunskap om politisk filosofi och idéhistoria han tillskansade sig hem för att anpassa dessa läror på den afrikanska kontinenten, och den ideologi som kom av detta verkar än idag som en mall för många afrikanska länder i deras kamp för politisk, ekonomisk och social utveckling.

3. Bakgrund

Kwame Nkrumah föddes den 21 september 1909 i den brittiska kolonin Guldkusten, i det område vi idag känner som Ghana. Nkrumah utbildade sig inte enbart i Afrika utan tillbringade stora delar av sin utbildning i Storbritannien och USA, och det var här tanken om en ny politisk ideologi anpassad efter den afrikanska kontinenten och dess historia utvecklade sig.

Under kampen för självständighet i såväl sitt hemland Ghana som i övriga Afrika blev Nkrumah en viktig förgrundsgestalt och under arbetet med detta började han även arbetet med en variant av socialism anpassad för den afrikanska kontinenten och nyligen frigjorda kolonier. Efter Ghanas självständighet som första afrikanska före detta koloni blev han också regeringschef, en position han innehade tills dess att han avsattes genom en militärkupp 1966. Detta till trots har Nkrumahs syn på inrikes- och utrikespolitik varit vägledande för många afrikanska ledare och politiker, och faktum är att Nkrumah valdes till århundrades afrikan 1999, före bland andra Nelson Mandela.

Nkrumahs politiska filosofi delas i denna uppsats upp i ett antal kategorier, med stöd av tidigare

forskning samt Nkrumahs egna texter. Dessa områden är:

- Nkrumahs syn på inrikespolitik i de afrikanska staterna. Hur staten ska organiseras, vilka reformer som ska genomdrivas och detta ska genomföras är återkommande teman.
- Nkrumahs syn på de afrikanska staternas utrikespolitik och samarbetet dessa emellan. Typiska inslag är pan-afrikanism, non-alignment, United States of Africa, politisk och ekonomisk självständighet.

4. Tidigare forskning

Betydelsen Kwame Nkrumahs filosofi haft och ännu har för politiska tänkare världen över gör att forskningen kring nkrumahismen och dennas olika inslag är omfattande. Bland den forskning som kommer att användas som grund för denna uppsats kan nämnas:

- *The Political Legacy of Kwame Nkrumah of Ghana*, Boateng, Charles Adom.
En studie av Nkrumahs politiska filosofi och arv, samt dennes försök att genomföra dessa tankar i praktiken under sin tid som regeringschef 1957-1966.
- *Kwame Nkrumah's Contribution to Pan-Africanism*, Poe, D. Zizwe.
Zizwe redogör i sin studie för Nkrumahs bidrag och betydelse för pan-afrikanismen och samarbete de afrikanska staterna emellan.
- *The political and social thought of Kwame Nkrumah*, Biney, Ama.
Bineys bok är en genomgående analys av Nkrumahs politiska filosofi och kontrasterar likt Boateng Nkrumahs utopi med den praktiska tillämpningen av de idéer som förmedlas i hans texter.

Vad som särskiljer denna studie av Kwame Nkrumahs politiska ideologi från ovanstående forskning är att min analys kommer att göras utifrån begreppet utveckling. Charles Adom Boateng och Ama Biney redogör i huvudsak för Nkrumahs gärning som regeringschef i Ghana och hur dennes idéer tillämpades i praktiken. I denna uppsats kommer nkrumahismen, i enlighet med Nkrumahs egen tanke, att betraktas som en mall för att nå social, politisk och ekonomisk självständighet speciellt framtagen för de afrikanska staterna på 1960-talet.

5. Syfte

Syftet med denna studie av Kwame Nkrumahs politiska filosofi är att redogöra för de begrepp som är centrala i den modell Nkrumah arbetade fram för att passa den afrikanska kontinentens specifika situation och förutsättningar för social, politisk och ekonomisk utveckling.

5.1 Frågeställningar

Frågeställningarna för denna uppsats kommer att utgå ifrån vad statsvetaren Walt Rostow benämner som vägen från tradition till modernitet och hur detta kommer till uttryck i Nkrumahs texter. Vilka medel fanns att tillgå i kampen för ekonomiskt, politiskt och socialt oberoende? Hur kan en så omfattande strukturell förvandling vara möjlig att genomföra?

- Vilka begrepp är centrala i Nkrumahs inrikespolitiska filosofi för att nå önskad utveckling?
- Vilka begrepp är centrala i Nkrumahs utrikespolitiska filosofi för att nå önskad utveckling?

6. Material

Materialet till denna uppsats kan delas upp i tre kategorier:

- Material författat av Kwame Nkrumah själv.
Under sin levnadstid författade Nkrumah ett antal verk där han beskrev sin politiska filosofi och de hinder som fanns för implementerandet av dessa idéer. Denna studie kommer fokusera på det material Nkrumah författade före och under tiden som regeringschef då det är detta material som kan sägas representera Nkrumahismens grundtankar. Under sin tid i exil fortsatte Nkrumah att publicera politiska texter men dessa präglas av bitterhet och hämnd mot de människor som avsatte honom.
- Material om Kwame Nkrumah och dennes politiska filosofi.
På grund av den betydelse nkrumahismen än idag har på politiska tänkare världen över finns det gott om tidigare forskning kring Nkrumahs politiska filosofi. Dessa forskares analyser

kommer att användas för att tolka Nkrumahs texter genom ställas i förhållande till Nkrumahs egna ord samt den samtida politiska situationen i Afrika och världen vid tiden för framtagandet av nkrumahismen.

- Material om afrikansk politik sedan självständigheten i allmänhet.

Nkrumahs politiska filosofi konstruerades i förhållande till den rådande situationen i Ghana, Afrika och världen. Som ett verktyg för att tolka, förstå och analysera nkrumahismens innehåll i rätt kontext kommer forskning om den afrikanska politiken och situationen från 1800-talet och framåt att användas.

I uppsatsens resultatdel kommer forskning om den afrikanska politiken på 1960-talet i förhållande till samtida globala politiska strömningar användas i ett försök att förklara Nkrumahs filosofi och bakgrunden till densamma. Varför blev socialism den ledande ideologin i Afrika? Varför var behovet av att bryta sig bort från västmakterna så stort? Vilken roll spelade samtida politiska strömningar som exempelvis kalla kriget i utvecklandet av Nkrumahismen?

6.1 Avgränsningar

Till en början var tanken att analysera och jämföra olika afrikanska politiska ideologer, exempelvis jämföra Nkrumahs variant av socialism med den utvecklade av Julius Nyerere eller den politik som följde i Ghana efter att Nkrumah störtats. Denna idé blev dock för stor för att kunna genomföra i en C-uppsats då en utförlig redogörelse skulle krävas för minst två politiska filosofier, följt av en jämförelse dessa emellan.

Att just Kwame Nkrumah och inte någon av de ovanstående utgör centrum för denna studie grundas på att Nkrumahs modell blev så viktig. Inte bara för den afrikanska kontinenten, utan också för flera afrikanska länders förhållande till externa aktörer såsom tidigare kolonialmakter och de olika aktörer som verkade under det kalla kriget. Vad som är av vikt att påpeka är att Kwame Nkrumah genom sin teori för politisk makt i praktiken blev en illa omtyckt enväldshärskare medan exempelvis Nyerere behöll sin plats som president i Tanzania i över 20 år och etablerade kontakter med politiska ledare runtom i världen, däribland Olof Palme.

Att denna studie till stora delar bortser från det praktiska genomförandet av Nkrumahismen beror på att många av de idéer som formulerades misslyckades till stora delar, och en redogörelse eller

analys av det praktiska genomförandet skulle därmed gå miste om flera viktiga och intressanta punkter. Framförallt gäller detta Nkrumahs tankar om gemenskapen mellan de afrikanska staterna och densamma utopi att de afrikanska staterna skulle sluta samman i en afrikansk union med Kwame Nkrumah som ledare. Man kan bara föreställa sig vilka konsekvenser detta skulle ha fått för såväl den afrikanska kontinenten som den internationella arenan.

7. Metod

7.1 Definition av begreppet ideologi

Robert Putnams definition av vad en ideologi är lyder att den ger individen ett verktyg för att förstå och förklara världen.¹ Människor med samma/liknande ideologi arbetar för gemensamma intressen och försvarar varandra mot fiender. De flesta samhällen har en dominerande ideologi som bas för social ordning. För att förstå Afrika måste man därför reda ut de dominerande ideologierna.² Alex Thomson karaktäriserar i sin bok *An introduction to African politics* fyra huvudinriktningar för den afrikanska politiken sedan självständigheten. Dessa är: afrikansk socialism, vetenskaplig socialism, populism och statskapitalism.³

Afrikansk socialism – Att socialism blev ett populärt val för nyligen självständiga afrikanska stater är ingen tillfällighet, utan berodde på att man var tydligt anti-imperialistiska och ville därför minska bandet till västvärlden. För att kunna åstadkomma detta ansåg majoriteten att andra politiska ideologier såsom liberalism och konservatism inte var rätt väg att gå.⁴

Vetenskaplig socialism – Medan den afrikanska socialismen tog tydligt avstånd såväl den sovjetiska modellen som andra socialistiska modeller runt om i världen anammade den vetenskapliga socialismen tankar från framförallt Karl Marx och Vladimir Lenin. Behovet av ytterligare en socialistisk inriktning på den afrikanska kontinenten motiverades med att man ansåg den afrikanska

---

¹Thomson, Alex. *An Introduction to African Politics*, 2010, s. 32

²Thomson 2010, s. 33

³Thomson 2010, s. 38

⁴Thomson 2010, s. 38-40

socialismen alltför ”amorf och formlös”.⁵ Man hade även misslyckats med det som Kwame Nkrumah givit högsta prioritet, nämligen att frigöra sig från de förra kolonialmakterna på alla plan; politiskt, ekonomiskt och socialt.

Populism – Populism anses oftast inte som en politisk ideologi men används av Thomson för att beskriva populistiska regimer. Grundtanken i stater med detta styre var att inkludera befolkningen och ”vanliga människor” i den politiska processen. Synonymt med denna typ av styre på den afrikanska kontinenten blev att regeringar som ansågs alltför självcentrerade störtades av militärkupper som sade sig representera folkets vilja.⁶

Statskapitalism – Även om socialismen blev den ledande ideologin på den afrikanska kontinenten efter självständigheten finns det exempel på stater som utsträckning inspirerades av liberala idéer och istället för en statskontrollerad ekonomi i viss mån tillät en fri marknad.⁷

Ordet ideologi kommer från grekiskan och betyder läran om idéer. Begreppet ideologi beskrivs som en målinriktad och systematisk sammanställning av politiska ståndpunkter, eller som utopier.⁸ Den tingsrättens definitionen, utarbetad av den förre chefredaktören för *Dagens Nyheter* Herbert Tingsten, innehåller tre element. Dessa är: grundläggande värdepremisser, verklighetsomdömena i en ideologis faktuell och inbördes konsistenta påståenden om olika företeelser och förhållanden i samhället samt konkreta rekommendationer, exempelvis handlingsförslag när det gäller styrelseskicket utformning.⁹

Karl Marx formulerade två olika sätt att se på ideologi, positiv och negativ tradition. Inom den negativa traditionen får ideologierna funktionen att bidra till att återskapa och upprätthålla makten, bland annat genom statens ideologiproducerande apparater.¹⁰ Denna syn på ideologi sammanfaller med Nkrumahs definition av en revolutionär ideologi:

Revolution has two aspects. Revolution is a revolution against an old order; and it is also a contest *for* a new order. The Marxist emphasis on the determining force of the

---

⁵Thomson 2010, s. 40

⁶ Thomson 2010, s. 43

⁷ Thomson 2010, s. 44

⁸Bergström & Boréus. *Textens mening och makt*, 2012, s. 140

⁹Bergström & Boréus 2012, s. 141-42

¹⁰Bergström & Boréus 2012, s. 143

material circumstances of life is correct. But I would like also to give great emphasis to the determining power of ideology. A revolutionary ideology is not merely negative. It is not a mere conceptual refutation of a dying social order, but a positive creative theory, the guiding light of the emerging social order.¹¹

Forskningen om idéhistoria och politiska ideologier har i historien till stora delar utgjorts av komparativa studier snarare än redogörelser för de politisk-filosofiska systemen i fråga. Ur Kwame Nkrumahs *Consciencism*:

And yet these systems did aim at providing a philosophical account of the world in the circumstances and conditions of their time. For even philosophical systems are facts of history. By the time, however, that they come to be accepted in the universities for exposition, they have lost the vital power which they had at their first statement, they have shed their dynamism and polemic reference. This is a result of the academic treatment which they are given. The academic treatment is the result of an attitude to philosophical systems as though there was nothing to them but statements standing in logical relation to one another.¹²

7.2 Metod för analys av Nkrumahs politiska texter

Denna uppsats grundar sig framförallt på primärkällor i form av böcker skrivna av Nkrumah själv. Analysen av innehållet i Nkrumahs texter utgår i det här fallet från att tolka källorna i dess sammanhang och inse värdet av den subjektivitet som ofta är tydlig i denna typ av texter.¹³ Att utgå ifrån ett specifikt aktörsperspektiv i en ideologianalys har såväl fördelar som nackdelar. En fördel med att redogöra för Nkrumahs politik utifrån dennes egna texter är att detta ger en så rättvisande bild av Nkrumahismen som möjligt.

Faktumet att denna ideologianalys till stora delar utgår ifrån Nkrumahs egna texter ger denna uppsats en afrocentrisk karaktär. En afrocentrisk analys utgår från den afrikanska situationen och det afrikanska perspektivet och framställer i detta fall framförallt västvärlden som fienden. De största fienderna mot positiv utveckling för den afrikanska kontinenten är enligt Nkrumah den neo-

---

¹¹Nkrumah 1964, s. 34

¹²Nkrumah 1964, s. 2-3

¹³Tosh, John. *Historisk teori och metod*, 2011, s. 142

kolonialism som tagit imperialismens plats, och Nkrumahs utrikespolitiska filosofi domineras således av aktioner för att skydda den afrikanska utvecklingen från utländska aktörer.¹⁴

Bergström och Boréus skriver i *Textens makt och mening* att någon given och allmänt erkänd indelning av ideologianalys inte existerar utan klassificeringen av olika idéanalyser kan ske på olika sätt, bland annat genom att utgå från syftet.¹⁵ Inom samhällsvetenskaperna brukar man skilja mellan beskrivande- och mer ställningstagande studier, och utifrån detta presenterar man fem typer av analyser.¹⁶ Dessa är:

- Idéanalys med beskrivande syfte som kan orienteras mot ett visst politikområde. I fallet Nkrumah skulle denna typ av analys kunna genomföras genom att man koncentrerar sig på en aspekt av Nkrumahs politiska idéer, i stil med D. Zizwe Poes studie av Kwame Nkrumahs betydelse för pan-afrikanismen.
- En annan utgångspunkt som diskuterats på ett mer utförligt sätt ovan är den som använts i framställandet av denna uppsats, nämligen att utgå från ett specifikt aktörsperspektiv.
- En stark tradition inom svensk idéforskning är att man intresserar sig för logiken i en politisk ideologisk argumentation, något Vedung kallar för innehållslig idéanalys. Ett exempel på hur en sådan frågeställning kan formuleras i fallet Nkrumah är: Hur argumenterar Kwame Nkrumah och CPP i fråga om afrikansk enighet?
- Funktionell idéanalys. Denna typ kan vara inriktad på såväl idéers effekter som deras ursprung. Exempelvis kan en studie av Nkrumahismens idéers ursprung utgå från Boatengs formuleringar kring varför socialismen i så stor utsträckning attraherar ledare i tredje världen.
- Kritisk ideologianalys, eller ideologikritik. Denna typ av studie är demaskerande och kan genomföras genom att kontrastera skillnader mellan ett partis teori och praktik. Hur omsattes Nkrumahs idéer i praktiken och varför genomfördes vissa av de utlovade reformerna inte? En kritisk ideologianalys av Nkrumahismen är också möjlig att genomföra utifrån den tingstenska definitionen, nämligen att ogiltigförklara ideologin på det vis som Tingsten gjorde med ideologier som marxism och nazism.¹⁷

---

¹⁴Nkrumah 1963, s. 127

¹⁵Bergström & Boréus 2012, s. 145

¹⁶Bergström & Boréus 2012, s. 146-47

¹⁷Bergström & Boréus 2012, s. 142

I arbetet med att analysera och framställa idéer och ideologier finns det olika analysverktyg att använda sig av varav ett av dessa är begreppet idealtyp.¹⁸ Detta begrepp brukar förknippas med Max Weber och fungerar som ett verktyg för att renodla vissa drag för att därefter formulera hypoteser.¹⁹ Tanken är att studera en ideologis formulerade idealtyp, eller utopi, inom för studien relevanta områden.

Nkrumah uttrycker i sina politiska texter ett antal mål för den afrikanska kontinenten och bland dessa kan nämnas: införandet av vetenskaplig socialism, demokratisk centralisering av makten, pan-afrikanskt samarbete och enighet de afrikanska staterna emellan som ett medel för att motstå påtryckningar från externa aktörer. Analysen av Nkrumahs politiska ideologi utifrån begreppet idealtyp genomförs således genom att redogöra för- och analysera de tillvägagångssätt som presenteras för att uppnå de mål som formulerats ovan.

En intressant väg att gå för fortsatte studier vore genomföra en komparativ analys mellan Nkrumahismen och andra inriktningar av socialistisk filosofi såsom den samtida Julius Nyerere, president i Tanzania, för att jämföra hur dessas teorier kring exempelvis afrikanskt samarbete, neo-kolonialism och nationalism skiljer sig åt trots de stora likheterna i situation och politisk tillhörighet.

8. Teoretiska perspektiv

Denna uppsats kommer att utgå från begreppet utveckling och hur Kwame Nkrumahs filosofi växte fram med syftet att nå social, politisk och ekonomisk utveckling utan stöd eller påtryckningar från de tidigare kolonialmakterna.

Begreppet utveckling är på inga sätt självklart utan kulturellt och historiskt betingat. Starkast är kanske skillnaden mellan de länder som anser sig ”utvecklade” och de länder dessa anser vara ”underutvecklade”. Begreppet underutvecklad förekom för första gången i en officiell text i

---

¹⁸Bergström & Boréus 2012, s. 150

¹⁹Bergström & Boréus 2012, s. 150

den dåvarande amerikanske president Harry S Trumans ”point four”-dokument från 1949.²⁰ Här skrivs bland annat hur de utvecklade länderna måste sätta nya, vågade, projekt för vetenskapliga framsteg och industriell framgång som hjälpmedel för förbättring och tillväxt i *underutvecklade* områden.²¹

Tanken att det är de utvecklade ländernas skyldighet att ansvara för utvecklingen i tredje världen delades även av de europeiska stormakter som under 1800-talet koloniserade den afrikanska kontinenten. Den franska dramatikern Victor Hugo framställde under en minnesbankett för avskaffandet av slaveri förhållandet mellan ”utvecklade” och ”underutvecklade” länder enligt följande:²²

Men's destiny lies in the South... The moment has come to make Europe realize that it has Africa alongside it... In the nineteenth century, the White made a man of the Black; in the twentieth century, Europe will make a world of Africa. To fashion a new Africa, to make the old Africa amenable to civilization – that is the problem. And Europe will solve it.

Go forward, the nations! Grasp this land! Take it! From whom? From no one. Take this land from God! God gives the earth to men. God offers Africa to Europe. Take it! ... Pour out everything you have in this Africa, and at the same stroke solve your own social questions! Change your proletarians into property-owners. Go on, do it! Make roads, make ports, make towns! Grow, cultivate, colonize, multiply! And on this land, ever clearer of priests and princes, may the divine spirit assert itself through peace and the human spirit through liberty!

I likhet med *White man's burden* sågs utvecklingen av den afrikanska kontinenten som ett filantropiskt uppdrag med ett världsomspännande löfte om civilisation för alla.²³ Jules Ferry, fransk konseljpresident vars regeringstid karaktäriseras av grundläggandet av det moderna franska kolonialväldet, utfärdade en doktrin som vilade på tre grundläggande pelare:²⁴

- Att kolonial expansion har ett ekonomiskt mål. I takt med att produktionen och den

---

²⁰Rist, Gilbert. *The history of development*, 2014, s. 72

²¹Rist 2014, s. 71

²²Rist 2014, s. 51

²³Rist 2014, s. 51

²⁴Rist 2014, s. 52

internationella konkurrensen ökar finns ett behov av nya marknader.

- De ”högre raserna” har rättigheter och skyldigheter mot de ”lägre raserna” och måste dela med sig av sin vetenskap och framsteg till dessa.
- Frankrike måste kolonisera, för om man väljer isolationens väg faller dessa områden i någon av konkurrenternas händer istället.

Den afrikanska bilden av stormakternas skyldigheter gentemot vad de bedömde som människor lägre ställda än de själva skiljer sig starkt från ovanstående. Julius Nyerere, en samtida socialistisk ledare med Nkrumah definierar utveckling som en process som möjliggör för människor att nå sin fulla potential, bygga självförtroende och liv med värdighet och tillfredsställelse. Utan politiskt, ekonomiskt eller socialt förtryck.²⁵

I ett försök att generellt teoretisera begreppet utveckling identifierar Rostow fem kategorier, eller faser, inom vilka alla av världens samhällen befinner sig. Dessa kategorier är det traditionella samhället, *the preconditions for take-off*, *the take-off*, *the drive to maturity* och *the age of mass-consumption*.²⁶ Grundtanken för Rostows teori är vägen från tradition till modernitet, en förvandling som i den tredje världen är beroende av extern påverkan från redan utvecklade länder. I Rostows mening hade södern inte varit så nära utveckling om inte norr ”skakat om” lite och utan de norra ländernas intrång hade heller inte nationalismen vuxit sig så stark som den sedermera gjorde.²⁷

Sumner och Tribe kategoriserar tre typer av utveckling: en långsiktig process med syftet att förändra samhällets struktur, ett kortsiktigt sätt att nå vissa utsatta mål samt det så kallat post-moderna perspektivet vilket i korthet innebär att begrepp som utveckling och fattigdom enbart är socialt konstruerade och inte objektivt existerar utanför en specifik diskurs.²⁸ Båda av de förstnämnda definitionerna stämmer delvis in på den utveckling Kwame Nkrumah själv hade i sikte. Ghana och Afrika skulle från ett traditionellt jordbrukssamhälle under tillsyn från kolonialmakterna genomgå en omfattande strukturell förändring till att bli moderna, självständiga, industrialiserade och ekonomiskt relevanta. Samtidigt finns det i Nkrumahs politiska teorier tydliga mål att uppnå längs vägen för att nå den nkrumahistiska utopin.

---

²⁵Rist 2014, s. 8

²⁶Rist 2014, s. 94

²⁷Rist 2014, s. 97

²⁸Sumner & Tribe. *International development studies*, 2009, s. 12-14.

I denna uppsats är det denna utveckling som kommer att uppmärksammas. Det vill säga hur Kwame Nkrumah i sina politiska texter redogjorde för vad Rostow benämner som vägen från tradition till modernitet. Vilka medel fanns att tillgå i kampen för ekonomiskt, politiskt och socialt oberoende? Hur kan en så omfattande strukturell förvandling vara möjlig att genomföra?

Intresset för utvecklingsstudier växte fram i Europa under 1960- och 70-talen härstammar från olika typer av koloniala studier som utfördes på uppdrag av stormakterna för att analysera ekonomiska system. Revolutionernas år, 1968, bidrog dessutom med ett ökat intresse för marxistiska socio-ekonomiska teorier och neo-marxism.²⁹ Syftet med utvecklingsstudier beskrivs av Sumner & Tribe som ett medel eller för sitt instrumentella värde i arbetet med problem i den riktiga världen, snarare än för att generera kunskap för kunskapens egen skull.³⁰ Analys av utveckling, även inom teoretisering, är meningslös utan en verklig grund att utgå ifrån.³¹

Som diskuterats tidigare är begreppet utveckling svårdefinierat och starkt kontextualiserat. Även begreppet utvecklingsstudie, vilket använts som teoretisk utgångspunkt för denna uppsats, är omfattande och svårt att hantera. Vad kan man egentligen nå för kunskap genom utvecklingsstudier och finns det verkligen några sanningar att leverera är typiska frågor som ställs, och de ställs med rätta. Positivisterna menar att det finns en verklighet och denna är möjlig att observera, medan realisterna menar att en verklighet existerar oberoende av forskaren och kan bli beskriven.³² Relativisterna menar å sin sida att det existerar flera verkligheter och vilken verklighet som presenteras beror på iakttagarens subjektivitet.³³

Svårigheterna och möjligheterna i arbetet med utvecklingsstudier jämför Sumner & Tribe med en Rubiks kub med sidorna 3x3x3 där en sida motsvarar studiens fokus, en motsvarar studiens syfte och den sista studiens närmande.³⁴ Hur definierar författaren begreppet utveckling? Är studien instrumentell, en abstraktion eller en mix av de båda? Vilken disciplin används? En ytterligare dimension är det nära besläktade "area studies", det vill säga studien av ett specifikt område med fokus på kultur, historia och språk.³⁵ Även om denna studie inte är komparativ utan enbart

---

²⁹ Sumner & Tribe 2009, s. 34

³⁰ Sumner & Tribe 2009, s. 69

³¹ Sumner & Tribe 2009, s. 69

³² Sumner & Tribe 2009, s. 59

³³ Sumner & Tribe 2009, s. 59

³⁴ Sumner & Tribe 2009, s. 35-36

³⁵ Sumner & Tribe 2009, s. 37

behandlar Kwame Nkrumahs politiska filosofi analyseras denna i en kontext av sociala, politiska och ekonomiska utgångspunkter och mål. Historien, språket och kulturen är ständigt närvarande i Nkrumahs resonemang men syftet med implementerandet av vetenskaplig socialism, non-alignment och pan-afrikanskt samarbete är oundvikligen att utveckla Ghana och hela den afrikanska kontinenten i önskad riktning, mot den utopi som Nkrumah beskriver.

Framtida forskning inom ämnet lämnar vägen öppen för en komparativ studie mellan Nkrumahs filosofi och andra politiska filosofier utarbetade under liknande förhållanden i exempelvis Afrika eller Latinamerika. Förslag som nämnts tidigare i denna uppsats är Julius Nyerere, president i Tanzania åren 1964-1985, och Jerry Rawlings, president i Ghana åren 1979 samt 1981-2000.

9. Resultat

9.1 Vilka begrepp är centrala i Nkrumahs inrikespolitik för att nå önskad utveckling?

9.1.1 Vetenskaplig socialism

How are we to achieve this goal within the shortest period of time? Socialism is the only pattern that can within the shortest possible time bring the good life to the people.³⁶

Kwame Nkrumahs inrikespolitiska filosofi, Nkrumahismen, utgår från en marxist-leninistisk variant av den socialistiska ideologin speciellt anpassad för den afrikanska kontinenten. Principerna för Nkrumahs variant av socialismen är:³⁷

1. Rejection of private capital as the major producer of goods and services.
2. Rejection of gross clan inequalities in income and status.

---

³⁶Biney, Ama. *The political and social thought of Kwame Nkrumah*, 2011, s. 103

³⁷Boateng, Charles Adom. *The Political Legacy of Kwame Nkrumah*, 2003, s. 44

3. Rejection of foreign monopolies (anti-imperialist).
4. Government control over most of the wealth as well as its distribution.
5. Need for economic planning; and
6. Development of social services (welfare state based on production for use, not profit).

Under kampen för total afrikansk självständighet blev nationalismen den dominerande ideologin på den afrikanska kontinenten och ett viktigt inslag i Nkrumahs politiska filosofi.

The nationalistic phase is a necessary step in the liberation struggle, but must never be regarded as the final solution to the problems raised by the economic and political exploitation of our peoples.³⁸

Detta innebär inte på något sätt att alla afrikanska stater följde samma ideologiska linje utan varje land och varje ledare följde sin egen politiska inriktning. Att den afrikanska kontinenten attraherades så av den socialistiska ideologin, och på så många plan stod emot den liberala och kapitalistiska politiska- och ekonomiska filosofi som förespråkades av de tidigare kolonialmakterna beror på en stor skillnad mot den nationalistiska utveckling som skett i Europa och Nordamerika. I Afrika var nationalismen och självständighetskampen de svagas ideologi och ett sätt att kämpa mot den lilla maktelit, bestående av kolonialmaktens representanter, som styrde ekonomin och politiken. När den politiska makten sedermera vunnits blev det naturligt för de afrikanska ledarna att vända sig från det existerande politiska systemet konstruerat utifrån västeuropeiska värderingar och ett naturligt steg blev i många fall ett steg mot socialismen.

Att den socialistiska ideologin lockar politiska ledare med en strävan att frigöra sig från imperialistiska makter och utveckla ekonomin utan påverkan från externa aktörer är heller inte unikt för Afrika, utan tydligt i många före detta koloniserade länder i exempelvis Asien och Sydamerika. Charles Adom Boateng motiverar detta val med följande punkter:³⁹

1. Ledare från tredje världen anser att för att utveckling ska kunna ske, måste socialism grundas på statskontrollerade industrier.

---

³⁸Martin, Guy. *African political thought*, 2012, s. 88

³⁹Boateng 2003, s. 42

2. Då det är ett system baserat på moralitet, minskar det risken för exploatering genom privat ägande, samtidigt som det också tillåter individuellt *incentive* genom begränsat ägande.
3. Det är anti-imperialistiskt.
4. Det är anti-privilegerande, och;
5. Det är ett system som förstärker socialt önskvärda aktiviteter, och därmed säkrar sociala framsteg.

Kwame Nkrumah var redan från början en afrikansk ledare utöver det vanliga och började tidigt arbetet med en politisk- och ekonomisk politik anpassad just för den afrikanska kontinenten. Att den socialistiska ideologin skulle ligga till grunden för denna ideologi var han övertygad om. Ur *The Political Legacy of Kwame Nkrumah of Ghana*:⁴⁰

- Det var nödvändigt för afrikanerna att bevisa den socialistiska vägens överlägsenhet över den kapitalistiska modellen. Vidare menade han att socialism också var den enda vägen att gå för den afrikanska kontinenten, då bristen på kapital och tekniskt kunnande inte erbjöd något annat alternativ än offentligt ägande och centraliserad planering.
- Nkrumah företrädde vad som brukar kallas ”vetenskaplig socialism” och avsåg att detta var den enda varianten av socialism som skulle tjäna Afrikas intressen; att nå utveckling samtidigt som man frigjorde sig på alla plan från kolonialism, imperialism och neo-kolonialism. Detta i motsats till exempelvis afrikansk socialism, som i Nkrumahs tycke inte var tillräckligt kraftfull för att motstå neo-kolonialistiska makters försök att återta kontrollen över den afrikanska kontinenten.
- Nkrumahs vetenskapliga socialism avsåg dessutom att ha respekt för- och bevara kultur och traditioner typiska för den afrikanska kontinenten.

Socialismens uppgift är enligt Nkrumah:

the raising of an equitable and progressive social order which will provide food, clothing and shelter to meet the needs of the people in accordance to their needs; a social order that will reflect a higher standard of living in the happiness of the people. Economically, this means full employment, good housing and equal opportunity for

---

⁴⁰Boateng 2003, s. 42-43

educational and cultural advancement up to the highest level possible for all the people.⁴¹

Anledningen att Nkrumah valde socialism före det kapitalistiska system implementerat av kolonialmakterna motiverar han i *Toward Colonial Freedom* enligt följande:⁴²

1. De problem som finns för ex-kolonierna beror på kapitalismen och kan därför inte lösas av detta system.
2. Kapitalismen bygger på att minoriteten utnyttjar majoriteten, och därför distribueras rikedomerna inte rättvist i samhället.
3. Kapitalistisk ekonomisk tillväxt skapar en icke-balanserad ekonomi, då den styrs av höga vinster istället för rättvis re-distribution av tillväxten i samhället. Något som är målet i en socialistisk ekonomi.

I enighet med Thomson (ovan) växte det för de nya afrikanska staterna fram två huvudgrenar med socialistisk filosofi som grund, afrikansk- respektive vetenskaplig socialism, och av dessa är det den vetenskapliga socialismen Kwame Nkrumah blivit en viktig förgrundsgestalt inom. Nkrumah har själv listat socialistiska filosofer likt Lenin och Marx som inspiration för sina tankar. Kort sagt kan man sammanfatta Nkrumahs politiska filosofi som en marxistisk ideologi anpassad för den afrikanska kontinenten och dennas historia, kultur och situation. Den ideologi Nkrumah företrädde och författade baserades visserligen på en marxistisk-leninistisk socialism men med Nkrumahs egna ord skulle socialismen i Ghana inte skulle vara en imitation av något annat land utan anpassas för att passa Ghanas situation.⁴³

En anledning till att en anpassning av det här slaget ansågs nödvändig var att flera viktiga element inom Marx filosofi helt eller delvis saknades i det afrikanska samhället. Ett exempel på detta är Marx tanke om att den klasskamp eller arbetarrevolution som ska lägga grunden för det socialistiska samhället måste genomföras och att denna föregås av den utpräglade kapitalismen. Marx identifierar framförallt två klassgrupperingar i samhället, borgouisen och proletariatet, och grundade sin klassanalys helt på klassernas roll i produktionsprocessen snarare än som i Nkrumahs fall på

---

⁴¹Boateng 2003, s. 43

⁴²Nkrumah 1963

⁴³Biney 2011, s. 106

rikedom, status eller utbildning.⁴⁴

I Afrika är situationen annorlunda och det finns olika uppfattningar om hur klassituationen på den afrikanska kontinenten verkligen ser ut. Det finns de som menar att det i Afrikas fall handlar snarare om eliter och grupper än klasser och det finns de som hävdar att Afrika är helt klasslöst, ett faktum som omöjliggör en klasskamp av den typ som Marx betraktar som oundviklig och nödvändig för en socialistisk revolution.⁴⁵ Nkrumah själv tillhörde den förstnämnda gruppen. Han vägrade att benämna Afrika som klasslöst men insåg samtidigt att de klasser som existerade inte var desamma som i Europa vid tiden för Marx och Engels författande av *Det kommunistiska manifestet*. Det afrikanska samhället karaktäriserades av en elit bestående av människor från den koloniserande imperialmakten och en utnyttjad klass som utgjordes av afrikaner.

Avsaknaden av regelrätt klasskamp och tanken att implementera en socialistisk ordning utan att genomgå alla stadier är en tanke som skiljer Kwame Nkrumah från exempelvis Marx och Lenin. Men även om en kamp mellan proletariatet och borgouisen enligt dess traditionella mening utesluts i Nkrumahs författande innebär inte detta att en socialistisk revolution är dömd att gå samma öde till mötes. Faktum är att en revolution baserad på den vetenskapligt socialistiska ideologin är grunden för omvandlingen till ett socialistiskt samhälle enligt Nkrumahs mening. Ur Kwame Nkrumahs *Consciencism*:⁴⁶

Revolution has two aspects. Revolution is a revolution against an old order; and it is also a contest *for* a new order. The Marxist emphasis on the determining force of the material circumstances of life is correct. But I would like also to give great emphasis to the determining power of ideology. A revolutionary ideology is not merely negative. It is not a mere conceptual refutation of a dying social order, but a positive creative theory, the guiding light of the emerging social order. This is confirmed by the letter from Engels quoted on the motto page of this book.

Brevet Nkrumah refererar till är ett brev skickat från Friedrich Engels till J. Bloch 1890 i vilket Engels beklagar sig över bland annat hur ungdomarna lägger alltför stort fokus på den ekonomiska sidan än vad som anses nödvändigt, och hur bristen på ideologisk kunskap förekommer i allt större

---

⁴⁴Tosh 2011, s. 240

⁴⁵Thomson 2010, s. 87

⁴⁶Nkrumah 1964, s. 34

utsträckning.

Även Nkrumah anser att utbildningen av partimedlemmar, ungdomar och den övriga befolkningen med syftet att implementera den socialistiska tanken i samhällets alla led, legitimera de förändringar som är oundvikliga samt bereda väg för en ny, socialistisk, generation. Ur Engels brev: ⁴⁷

Unfortunately, however, it happens only too often that people think they have fully understood a new theory and can apply it without more ado from the moment they have mastered its main principles and even those not always correctly. And I cannot exempt many of the more recent 'Marxists' from this reproach, for the most amazing rubbish has been produced in this quarter, too.

Den politiska filosofi som Nkrumah företräder, och i viss mån är upphovsman till, är ingen lekmans variant av marxist-leninistisk politisk ideologi utan, enligt Nkrumaha egen uppfattning, en noga planerad och utvecklad socialistisk filosofi speciellt anpassad för den afrikanska kontinenten beroende av en förståelse och kunskap hos både dagens och morgondagens afrikaner.

Every true revolution is a programme; and derived from a new, general, positive and organic principle. The first thing necessary is to accept that principle. Its development must then be confined to men who are believers in it, and emancipated from every tie or connection with any principle of an opposite nature – Giuseppe Mazzini.⁴⁸

I ovanstående påpekar Mazzini kopplingen mellan en revolution och en ideologi. Om revolutionen är lyckosam blir ideologin karaktäriserande för det nya samhället.⁴⁹ En ledande ideologi finns i varje samhälle, på samma sätt som det i varje samhälle finns åtminstone ett militant segment som är det dominerande segmentet i samhället. I kommunalistiska samhällen finns dock ingen skiljelinje mellan den dominerande ideologin och det dominerande segmentet, utan dessa utgör tillsammans en helhet.⁵⁰ En ideologi syftar inte bara till att ena vissa sektorer av samhället, utan eftersträvar att ena hela det samhälle där den befinner sig.⁵¹ Kommunalism är ett organisatoriskt system som idag företräds i anarkismen, men begreppet är även vanligt i utarbetandet av socialistiska utopier. Enligt

---

⁴⁷Nkrumah 1964, vi

⁴⁸Nkrumah 1963, motto page

⁴⁹Nkrumah 1964, s. 56

⁵⁰Nkrumah 1964, s. 57

⁵¹Nkrumah 1964, s. 57

Kwame Nkrumah är det den dominerande ideologin som, vid sidan om syftet att etablera och agera utifrån gemensamma intressen och värderingar, formerar samhällets institutioner och styr i vilken riktning de gemensamma ansträngningarna ska riktas. I detta ligger betydelsen av att ena majoriteten av befolkningen med den ideologi man företräder till en enhet, då ett sådant enande möjliggör legitima reformationer inom samhället i fråga.

Nkrumah uttrycker i *Consciencism* dessutom hur övergången till socialism på den afrikanska kontinenten är mer naturlig än på andra platser i världen. Anledningen till detta är det traditionella Afrikas karaktär. Den socialistiska revolutionen är enligt Nkrumahs filosofi framförallt ett sätt att motarbeta det kapitalistiska system etablerat av de europeiska kolonialmakterna, men ett naturligt steg framåt med stöd i den afrikanska traditionen. Biney beskriver det samhälle som existerade innan kolonialtiden som egalitärt och kommunalt där produktionsmedlen, inklusive land, ägdes tillsammans och där individuellt ägande inte existerade.⁵² Nkrumah såg socialismen som ett sätt att bevara denna ägandetradition och skydda den mot privata aktörer som avsåg att utnyttja den afrikanska kontinenten och dess invånare.⁵³

Socialism, therefore, can be and is the defence of the principles of communalism in a modern setting. Socialism is a form of social organisation, which, guided by the principles underlying communism, adopts procedures and measures made necessary by demographic and technological developments. These considerations throw light on the bearing of revolution and reform on socialism. The passage from the ancestral line of slavery via feudalism and capitalism to socialism can only lie through revolution: it cannot lie through reform. For in reform, fundamental principles are held constant and the details of their expression modified. In the words of Marx, it leaves the pillars of the building intact. Indeed, sometimes, reform itself may be initiated by the necessities of preserving identical fundamental principles.

9.1.2 Centralisering av staten

Efter självständigheten, eller snarare för att självständigheten skulle vara möjlig att genomdriva,

---

⁵²Biney 2011, s. 125

⁵³Nkrumah 1964, s. 73-4

genomgick många av de afrikanska staterna en omvandling till ett demokratiskt system där befolkningen skulle få välja sina ledare. Nkrumahs tankar om organisationen av de nya afrikanska staterna utgick dock från att en stark ledare styrde landet i rätt riktning. Lösningen för de afrikanska staternas problem skulle enligt Nkrumah vara en så kallad demokratisk centralisering av staten.⁵⁴

För att en sådan centralisering skulle vara möjlig att genomdriva utan att uppröra de människor som nyligen fått rösträtt krävdes det att ledaren legitimerade maktövertagandet.

Legitimitet definieras i Thomsons *An introduction to African politics* som ”a psychological relationship between the governed and their governors, which engenders a belief that the state’s leaders and institutions have a right to exercise political authority over a society”.⁵⁵ Utifrån detta kan man dra slutsatsen att det enligt Nkrumahs filosofi handlar om att övertyga snarare än att tvinga invånarna att lyda staten.⁵⁶

Den demokratiska centraliseringen av makten inom landet, koncentrerad till ett parti (i Ghanas fall CPP) och en person (i Ghana Nkrumah) motiverades med att detta skulle motverka att landet drogs isär av olika partiers makthunger, något som Nkrumah ansåg skulle öppna dörrar för neo-kolonialistiska aktörer. Istället var tanken att landets politik skulle styras av strikt disciplin och minoritetens respekt för majoriteten, något av Nkrumah betecknat som den sannaste formen av demokratisk centralism:⁵⁷

In our Party all are equal regardless of their race or tribe. All are free to express their views. But once a majority decision is taken, we expect such a decision to be loyally executed, even by those who might have opposed such a decision. This we consider and proclaim to be the truest form of Democratic Centralism – decisions freely arrived at and loyally executed.

Demokratisk centralisering kan definieras som en blandning av två ting: demokrati och centralisering. Alla representanter för partiet, i det här fallet CPP, utses av partimedlemmar. Alla beslut kan diskuteras öppet och varje människa har rätten att uttrycka sig fritt. När ett beslut sedermera tas betraktas detta som ett majoritetens beslut och därmed bindande för alla, även de som motsatt sig förslaget. Den centraliserande faktorn utkristalliserar sig då den högre instansen anser

---

⁵⁴Martin 2012, s. 90

⁵⁵Thomson 2010, s. 109-10

⁵⁶Thomson 2010, s. 110

⁵⁷Nkrumah 1973, s. 164

sig ha rätt att ta beslut för de som står under den.⁵⁸ De representanter som väljs bland partimedlemmarna är dock inte fria att uttrycka sig hur som helst utan ska representera partiet CPP, Kwame Nkrumah och den ideologi dessa grundar sig på. ”[The candidate] must be made to swear an irrevocable loyalty to the party, and be made to swear allegiance to Kwame Nkrumah. They must be made to understand the theoretical foundation of our struggle”.⁵⁹

Anledningen till att Nkrumah såg centralisering av makten som essentiell uttrycks i *A Programme for Work and Happiness* från 1960.

[Socialism] can be achieved only by a rapid change in the socioeconomic structure of the country ... it is absolutely necessary to have a strong ... and highly centralized government. ⁶⁰

Ama Biney skriver i sin bok *The political and social thought of Kwame Nkrumah* att Nkrumah ansåg centraliserat styre för att styra operationen och utvecklingen av ekonomin, kort sagt ett enparti-system, nödvändigt inom modern socialism.⁶¹

A people's parliamentary democracy with a one-party system is better able to express and satisfy the common aspirations of a nation as a whole, than a multi-party parliamentary system, which is in fact only a ruse for perpetuating, and covers up, the inherent struggle between the haves and the have-nots.⁶²

Att centraliserat styre och majoritetens röst skulle ligga som grund för ekonomisk-, politisk-, kulturell-, och social planering i den sannaste formen av en sådan organisation innebär inte att det enligt Nkrumah inte finns undantagstillstånd. I osäkra tider när det politiska systemet inte till fullo är implementerat i människors sinnen och omvärldens ställningstagande kan det, enligt Nkrumahs tanke, krävas att staten för landets bästa tar kontrollen. Ur Kwame Nkrumahs självbiografi: ”But even a system based on social justice and a democratic constitution may need backing up, during the period following independence, by emergency measures of totalitarian kind”.⁶³

---

⁵⁸Boateng 2003, s. 34

⁵⁹Biney 2011, s. 43

⁶⁰Boateng 2003, s. 90

⁶¹Biney 2011, s. 94

⁶²Nkrumah 1964, s. 101

⁶³Nkrumah 1957, X

The workers [must] understand that they are working for a state which is directed by a government of their own choosing, whose programme they have helped to formulate through party membership, and which they actively endorse and support. Hence the aspirations of the people and the economic and social objectives of the government are synonymous.⁶⁴

Nkrumahs idé att centralisera staten under en dominerande ideologi där minoriteten böjer sig för majoritetens vilja liknar han själv vid den moraliska kompass som existerar i ett samhälle. På samma sätt som moralen påverkar miljoner människors agerande söker en ideologi att ena miljoner människors ansträngningar i en, gemensam, riktning.⁶⁵

9.1.3 Utbildning

Nkrumah ansåg att de ghananska medborgarna var tvungna att förstå och dela den ideologi som CPP förespråkade för att en ekonomisk och social revolution skulle vara möjlig att genomföra. Nkrumahs syn på utbildning i landet var således rent ideologisk och hade dels en instrumentell funktion och dels ett syfte att motivera.⁶⁶ Målet var inte enbart att producera skickliga yrkesmän utan också att skapa en nationalistisk och socialistisk medvetenhet bland alla ghananer.⁶⁷

Utbildningen av Afrikas unga i socialism beskrivs i Nkrumahs texter som en nödvändighet för att den nya ordningen ska få fäste. Syftet att implementera nya politiska och ekonomiska tankar genom formandet av en ny generation är inte unikt, utan förekommer på flera håll genom historien. Inte bara i socialistiska och kommunistiska länder utan även i exempelvis Adolf Hitlers Nazityskland, där utbildningen av unga fungerade som ett av många propagandainstrument.

Nkrumah hade länge haft en tro på använda samhällets unga som en tillgång i rekonstruktionen av nationen och fann inspiration i de *komsomol*-skolor som fanns upprättade i Sovjetunionen.⁶⁸ Syftet

---

⁶⁴Nkrumah 1963, s. 126

⁶⁵Nkrumah 1964, s. 58

⁶⁶Biney 2011, s. 101

⁶⁷Biney 2011, s. 101

⁶⁸Biney 2011, s. 87

med uppförandet av sådana skolor på den afrikanska kontinenten var: ”training the mind, body and soul of the youth of Ghana to be up to their civic responsibilities so as to fulfil their patriotic duties”.⁶⁹

Imperialism thrives only where the people are divided and are ignorant of their rights. That is why the educational system is so bad. In fact there is no system at all. It is one big muddle.⁷⁰

Vad som uttrycks i ovanstående citat av Kwame Nkrumah är hur den av kolonialmakterna organiserade skolgången i afrikanska stater ytterligare försvårat motståndet mot desamma. Den brist på utbildning bland det afrikanska folket detta inneburit har också en påverkan på Nkrumahs övriga politik. ”We must remember that because of the educational backwardness of the colonial countries, the majority of the people of this country cannot read. There is only one thing they can understand and that is Action”.⁷¹

The history of a nation is, unfortunately, too easily written as the history of its dominant class. But if the history of a nation, or a people, cannot be found in the history of a class, how much less can the history of a continent be found in what is not even part of it – Europe. Africa cannot be validly treated merely as the space in which Europe swelled up. If African history is interpreted in terms of interests of European merchandise and capital, missionaries and administrators, it is no wonder that African nationalism is in the forms it takes regarded as a perversion and neo-colonialism as a virtue. In the new African renaissance, we place great emphasis on the presentation of history. Our history needs to be written as the history of our society, not as the story of European adventures. African society must be treated as enjoying its own integrity; its history must be a mirror of that society, and the European contact must find its place in this history only as an African experience, even if as a crucial one.⁷²

Utbildningen av Afrikas unga måste inte enbart rikta sig mot utbildning i den politiska ideologi Nkrumah och CPP företräder, utan måste också beröra de områden som i Nkrumahs ögon

---

⁶⁹Biney 2011, s. 87-88

⁷⁰Nkrumah 1973, s. 13

⁷¹Biney 2011, s. 41

⁷²Nkrumah 1964, s. 63

legitimerar och nödvändiggör denna politik. Kolonialism, imperialism och neo-kolonialism är för Nkrumah de största fienderna både historiskt, i nuläget och inom en överskådlig framtid, och måste därför motarbetas på alla plan. En del av detta blir att undervisa eleverna om afrikansk historia, både före-, under-, och efter det europeiska inflytandet, någonting som måste göras utifrån ett Afrika-centrerat perspektiv snarare än som en del av det europeiska historieskrivandet.

Tanken att utbilda ungdomarna i CPP:s partiprogram samt den ideologi såväl partiet som Nkrumah representerade hade alltså mer än ett syfte. Utbildningen användes inte enbart som ett propagandainstrument i bildandet av en ny socialistisk generation, utan också för göra sig av med det arv kolonialmakterna lämnat efter sig. ”The aims [...] were to give the young generation political education according to CPP ideology and in order to eradicate the colonial mentality of teachers and parents”.⁷³

9.1.4 Religion

Att anpassa politiken och ekonomin efter de afrikanska förhållandena var inte så enkelt som det kunde ha varit om kolonialismen lämnat så stora spår. Dessa spår karaktäriseras inte bara politiskt och ekonomiskt, utan också socialt och kulturellt. Efter att de afrikanska staterna vunnit sin självständighet existerade fortfarande stora spänningar mellan olika områden inom de afrikanska staterna. Dessa spänningar grundades ofta på regionala skillnader gällande exempelvis kultur och religion.

Den afrikanska kontinenten bestod av tre kulturella huvudgrupper: traditionella afrikaner, eurokristna och muslimer. Dessa grupper bodde tidigare i olika regioner och hade i många fall självstyre. När de europeiska kolonialmakterna delade på den ”afrikanska kakan” under Berlinkonferensen 1884-1885 togs dock ingen hänsyn till de regionala överenskommelser som fanns, utan spänningarna de olika grupperna emellan ärvdes av de nyligen självständiga staterna.

Nkrumahs filosofi om att anpassa det nya politiska systemet efter den afrikanska kontinentens kultur innebar därmed inte bara om att anpassa sig till det ”traditionellt afrikanska” utan till såväl kristna- och muslimska värderingar. Att forma en ny filosofi utifrån dessa tre betecknades av

---

⁷³Biney 2011, s. 102

Nkrumah som *consciencism*, och blev en av de största utmaningarna för den afrikanska kontinenten.

Kwame Nkrumah var själv kristen och betecknade sig själv som ”a Non-Denominational Christian and a Marxist Socialist”.⁷⁴ Enligt sin egen uppfattning representerade han genom sitt parti CPP majoriteten av den ghananska befolkningen och legitimerade sin anti-koloniala och socialistiska politik genom att porträttera sig som Messias och CPP som Guds parti.⁷⁵

Kopplingen mellan socialism och religion har av många Nkrumahs inspiratörer såsom Marx och Lenin setts som omöjlig. Inom Nkrumahismen å andra sidan betraktas religion, och då framförallt kristendom, som en essentiell faktor att ta hänsyn till när den socialistiska ideologin ska anpassas utifrån den afrikanska kontinenten.

Rupe Simms behandlar i sin text ”*I am a Non-Denominational Christian and a Marxist socialist: A Gramscian Analysis of the Convention People's Party and Kwame Nkrumah's Use of Religion*” kristendomens influenser på Nkrumahismen utifrån den italienska filosofen och neo-marxisten Antonio Gramsci.

Enligt Gramsci skapar samhällets intellektuella både hegemoni och counterhegemoni.⁷⁶ I fallet Ghana fungerar kolonialmakten Storbritannien som den styrande klassen vars traditionella intellektuella skapar och populariserar hegemoni genom sitt inflytande över exempelvis kyrkan och utbildningen av landets unga. Under en period av 200 år arbetade kristna missionärer med att implementera den kristna tron på den afrikanska ursprungsbefolkningen för att legitimera sina handlingar. Européerna ansåg att Gud hade utsett de att utbilda och uppfostra de ”barbariska” folkslagen på den afrikanska kontinenten, mycket i enlighet med Rudyard Kiplings *White Man's Burden*.

Counter-hegemonin uppfattas av Gramsci som en revolutionär, psykokulturell ideologi skapad av intellektuella från den utnyttjade klassen med syftet att störta den rådande kapitalistiska ordningen för att ersätta densamma med demokratisk socialism.⁷⁷ Kwame Nkrumah var en del av den counter-hegemoniska intellektuella eliten, men agerade i motsats till Gramscis teori inte med syftet att till

---

⁷⁴Simms,Rupe. *'I am a Non-Demoninational Christian and Marxist Socialist: ' A Gramscian Analysis of the Convention People's Party and Kwame Nkrumah's use of religion*, 2003, s. 463

⁷⁵Simms 2003, s. 463

⁷⁶Simms 2003, s. 464

⁷⁷Simms 2003, s. 465

fullo störta den ordning som etablerats av kolonialmakten Storbritannien. I likhet med stora delar av Ghanas befolkning var Nkrumah själv kristen, men såg inte detta som ett hinder i kampen för en ny, socialistisk ordning. Under självständighetskampen blev kristendomen istället ett viktigt inslag i Nkrumahs politik. Detta exemplifieras bland annat i Nkrumahs idé om Positive Action, vilken i slutändan också resulterade i frigörelse från Storbritannien. Anti-koloniala kristna argumenterade dessutom, utifrån den kristna grundtanken, att alla människor var jämställda och lika mycket värda (Simms 466).⁷⁸ Ett exempel på hur ghananska nationalisterna använde sig av kristendomen för att legitimera sin egen kamp är denna omskrivning av Vår Fader (Lord's Prayer) från Matteus evangelium:

O Imperialism which are in the Gold Coast, his grace is thy name; Thy Kingdom go /
Our will be done in Gold Coast / As it is done to you in Britain /
Give us this day our full self-government / And forget about the infringement of
charges /
Against our leaders, as it was done to you when you advocated for independence from
the Romans /
And lead us not into fear, / But deliver us from evil /
For Ghana is a glorious land, / for ever and ever.⁷⁹

Nkrumahismens grundläggande princip var, som redogjorts för tidigare i denna uppsats, att anpassa en marxist-leninistisk variant av den socialistiska ideologin utifrån den afrikanska kontinentens rådande förhållande och tradition. På grund av kolonialmakternas och kyrkans religiösa påverkan på befolkningen innebar detta att kristendomen utgjorde en stor faktor i utformandet av den nya ideologin.

I det afrikanska samhälle som föregick kolonialismens tidsålder, och i vissa fall även fortsatte under denna, tillhörde makten ofta regionalt betydelsefulla personer likt hövdingar och spirituella personer. Denna typ av maktfördelning och regionala åtskillnader beroende på ras och religion attraherade inte Nkrumah och den socialism han företrädde. Ett medel mot denna uppdelning, och en förutsättning för en centralisering av staten, gavs uttryck i Nkrumahs filosofi under namnet *anti-tribalism*, ordagrant översatt till anti-stamifiering.

---

⁷⁸ Simms 2003, s. 466

⁷⁹ Simms 2003, s. 473

9.1.5 Anti-tribalism

It was in the interest of the colonial and settler rulers to perpetuate the subjection of us, the indigenous people, by pursuing a policy not only of 'divide and rule', but also a artificial territorial division of Africa. It played upon our tribalistic instincts. It sowed seeds of disunion in order to promote disunity among us.

It is therefore with great pride and happiness that we note how resurgent Africa is witnessing to-day what is by no means a humble beginning of the process of re-integration of the African personality, and forging closer and stronger bonds of unity which are bound to bring us to our ultimate goal: the attainment of a union of African States and Republics which, to my mind, is the only solution to the problems that face us in Africa to-day.⁸⁰

Nkrumah ansåg att invånarna i nyligen frigjorda stater, däribland Ghana, även efter självständigheten var i de traditionella institutionernas grepp, ett faktum som skulle försvåra en centralisering av makten och en utvecklande modernisering av landets struktur. Det har tidigare i denna uppsats redogjorts för uppfattningen om Nkrumah som karismatisk ledare utifrån Webers definition. Nkrumahs filosofi om anti-tribalism och den skiljelinje mellan tradition och modernism motsäger såväl detta som hela den politiska tanken att applicera socialism på den afrikanska kontinenten genom att ta hänsyn till de speciella förhållanden som råder.

Lösningen i Nkrumahs filosofi blev att centralisera även det sociala och kulturella med den politiska ledaren som kärna. Utgångspunkten för detta uttrycks i Nkrumahs filosofi genom att stammarna, hövdingar och övriga andliga ledare tappar sitt inflytande genom att den religiösa segregation som rått sedan före kolonialtiden upphör. En viktig dimension för att konsolidera makten i en stark, centraliserad stat är enligt Nkrumahs filosofi att övertyga landets invånare om att vetenskaplig socialism är den enda, och rätta, vägen för att nå önskad utveckling i Afrika.

Grundprincipen för en demokratisk centralisering av den politiska makten är, som tidigare nämnt i

---

⁸⁰ Nkrumah 1961, s. 212-13

denna uppsats, att få minoriteten att respektera och utföra majoritetens vilja. För att legitimera ett maktövertagande krävs det därför en övertygelse från invånarnas sida att det parti som väljs att representera folket är det rätta. För att ena människorna i en nyligen självständig, kulturellt diversifierad, stat krävs det någonting som binder dessa samman.

Tidigare i denna uppsats har nämnts det av Nkrumah skapade begreppet ”Consciencism”. Consciencismen kan sammanfattas som en blandning av de olika kulturer, religioner och raser som förekom inom landets gränser. Syftet med att inkludera de olika elementen i utformandet av en ny ideologi var att motarbeta neo-kolonialismens huvudsakliga vapen, taktiken att härska genom söndring. Nkrumah såg neo-kolonialismen som den största fienden mot nationell självständighet och afrikansk enighet, och att minska de regionala spänningarna inom landet blev ett naturligt led inom Nkrumahs politiska filosofi för att motverka externa aktörers inflytande.

På samma sätt som avsaknaden av samarbete mellan för-koloniala härskare och kungadömen möjliggjort kolonialiseringen av Afrika fruktade Nkrumah att bristen på nationell enighet skulle öka risken för att neo-kolonialismen skulle få ännu starkare fotfäste i Ghana.

Det största hindret mot nationell enighet var avsaknaden av tradition av densamma. Redan innan såväl som under kolonialtiden hade politisk- och ekonomisk makt till stora delar tillhört regionala ledare baserat på kulturella eller religiösa maktpositioner. Consciencismen var dock ämnad att radera alla former av regionala band och allianser genom att konstruera en nationell identitet som alla av landets invånare kunde identifiera sig med. Oavsett klass, ras, etnicitet, kön, religion eller liknande. Alla stammar skulle ersättas av en stam, en nationell stam. Eller; en stat.

9.2 Vilka begrepp är centrala i Nkrumahs utrikespolitik för att nå önskad utveckling?

Det är allmänt känt att det vid sidan om staten och civilsamhället finns en tredje part som utövar makt över ett territorium. Sovereignty defineras av Thomson som "the claim of supreme political power within a territory".⁸¹ Ingen stat äger dock oinskränkt makt över sitt eget territorium utan måste inse att det finns såväl legitima- som icke-legitima överstatliga grupper att ta hänsyn till i sitt agerande. Som Thomson påpekar är detta särskilt typiskt för Afrika, då de afrikanska staterna de facto är skapelser av extern imperialism.⁸²

Meningarna kring vilka externa aktörer det ska finnas till hjälp vid exempelvis konflikter på den afrikanska går dock isär. Många före detta kolonialmakter har även efter självständigheten på mer eller mindre eget bevåg intervenerat på sina tidigare koloniers landområden, både som representanter för sitt eget land och under olika organisationers (exempelvis FN:s) flagg.

Att forna och nuvarande koloniala och neo-koloniala makter väljer att behandla de afrikanska staterna på ett liknande sätt som under tiden för kolonialismen ses dock inte med blida ögon i Kwame Nkrumahs politik. Afrikas strategiska position belystes framförallt under perioden 1955-1975 då det kalla kriget dominerade den globala politiken. Kommunistkrafterna med Sovjetunionen i spetsen såg sig som naturliga allierade till de i många fall socialistiskt inriktade afrikanska staterna, och faktum är att Nkrumah gjorde flera resor till östblocket under sin mandatperiod. Likt i övriga världen möttes ett sådant närmande från öst med att västmakterna, med den andra supermakten USA i spetsen, svarade för att undvika sovjetisk kontroll.

På samma sätt som Nkrumahs tydligt socialistiska linje attraherade Sovjetunionen skrämde bandet dessa stater emellan president Kennedy i USA. Nkrumah tog i sin ideologi dock kraftigt avstånd från eventuella påståendet om att Ghana skulle ha några som helst kopplingar med östblocket och på så sätt motarbeta väst. Med Nkrumahs egna ord: "It is in no way anti-Western; nor is it anti-

---

⁸¹Thomson 2010, s. 155

⁸²Thomson 2010, s. 155

Eastern”.⁸³ I relationen med icke-afrikanska stater hänvisar Nkrumah till något han benämner som positiv neutralism. Den positiva neutraliteten, även kallad non-alignment, beskrivs av Kwame Nkrumah som en afrikansk version av Monroe-doktrinen från 1823 och inspirerades av Marcus Garveys *Africa for the Africans*.⁸⁴ Monroe-doktrinen var en utrikespolitisk policy utfärdad av den amerikanske presidenten James Monroe och fördömde den europeiska inblandningen i de Latinamerikanska länderna samt klargjorde att USA inte skulle ingripa i konflikter europeiska stater emellan. Nkrumah: ”Our attitude is very much that of America looking at the disputes of Europe in the 19th century. We do not wish to be involved”.⁸⁵ Även om Nkrumahs politik låg närmare öst- än västblocket fanns det fog för afrikanska stater att undvika inblandning i det Kalla kriget. Dels på grund av att såväl ekonomisk som militär hjälp fanns att hämta från båda supermakterna om man undvek att uttala ta ställning för något av lägren, och dels på grund av risken för att Afrika skulle bli ett slagfält i raden för drabbningar dessa emellan. Det sistnämnda resulterade i Nkrumahs berömda citat ”When the bull elephants fight, the grass is trampled down”.⁸⁶

Non-alignment-policyn var enligt Nkrumahs filosofi nödvändig som grund för att etablera tre pan-afrikanska principer, nämligen: anti-kolonialism, 'African personality' och afrikansk enighet.⁸⁷

Under kampen för Afrikas uppmärksamhet applicerades dock en annan del av Nkrumahs utrikespolitik, nämligen hur de afrikanska staterna skulle kunna få ta del av ekonomiska- och tekniska bidrag från den mer industrialiserade världen för att på så sätt själv kunna ta ett steg mot att på egen hand kunna utnyttja de resurser den afrikanska kontinenten har att erbjuda.

Kwame Nkrumahs idé om positive action som medel för att bryta sig loss ur stormakternas grepp inspirerades till stora delar av de aktioner genomförda av Mahatma Gandhi under dennes kamp för indisk självständighet, något som bidragit till Nkrumahs smeknamn ”the Gandhi of Ghana”.⁸⁸

Nkrumah skriver själv i sin bok *I speak of freedom* hur konceptet med Positive Action var att ”cripple the imperialist forces in the country. The weapons of Positive Action would be Legitimate political agitation, newspaper and educational campaigns and as a last resort, the con

---

⁸³Nkrumah 1973, s. 143

⁸⁴Gerits, Frank. *'When the Bull Elephants Fight': Kwame Nkrumah, Non-alignment, and Pan-africanism as an Interventionist Ideology in the Global Cold War (1957-66)*, 2015, s. 954

⁸⁵Gerits 2015, s. 954

⁸⁶Gerits 2015, s. 954

⁸⁷Gerits 2015, s. 954-55

⁸⁸Nkrumah 1961, s. 19

application of strikes, boycotts and non-co-operation based on the principle of absolute non-violence”.⁸⁹

Tanken att de afrikanska staterna skulle låta Positive Action och Non-alignment vara ledord för sin utrikespolitiska ståndpunkt mot stormakterna världen över betydde inte på något sätt att Nkrumah såg sig själv som en passiv åskådare på den världspolitiska scenen. Detta faktum exemplifieras i Nkrumahs tal till nationalförsamlingen den 16 december 1959:

Honourable Members are aware that a cardinal feature and objective of our foreign policy is to promote and maintain peace and security among the nations of the world. To achieve this objective, I have always stated that it is our desire to cultivate friendship with all nations and to be enemy to none. In pursuance of our policy of peace and friendship the Government and people of Ghana are determined not to get themselves entangled in the great ideological conflicts of the Great Powers as manifested in the cold war which divides the world into East and West power blocs suspicious of each other's motives and intentions.

This policy of non-alignment, of course, should not be interpreted to mean that our Government will choose to play the role of silent spectators in world affairs, or in matters which affect our country's vital interests and the destiny of the African peoples. Our policy of positive neutralism is not a passive or neutralist policy. It is a positive policy based upon our firm belief in positive action.

We believe that the United Nations is a useful instrument for harmonising the policies of states and for the promotion of peace and mutual understanding among the nations of the world. My Government will continue to co-operate with and support the United Nations in the effort to promote and maintain international peace and security. To this end, we reaffirm our faith in the Charter of the United Nations.⁹⁰

9.2.1 Afrikansk enighet

Ghanas politiska självständighet sags av Nkrumah som helt meningslös såvida den inte

---

⁸⁹Nkrumah 1961, s. 18

⁹⁰Nkrumah 1961, s. 196-97

kompletterades av hela den afrikanska kontinentens frigörelse. För att skynda på den afrikanska kontinentens utveckling och minska skillnaderna gentemot de mer moderna och industrialiserade länderna i övriga världen formulerade Nkrumah en tanke om afrikansk gemenskap och samarbete länderna emellan. Enigheten skulle enligt Nkrumah först ske ekonomiskt, för att därefter följas av politisk enighet.⁹¹

Att den politiska enigheten följer på den ekonomiska enligt Nkrumah oundvikligt. Ur dennes bok *Neocolonialism, the last stage of imperialism*:

The two [ekonomisk och politisk enighet] are inseperable, each necessary for the future greatness of our continent, and the full development of our resources.⁹²

Afrikansk enighet och en ”over-all African economy” skulle i motsats till en situation där vart och ett av länderna agerar självständigt och ett efter ett faller offer för neo-kolonialt utnyttjande också stimulera ekonomin.⁹³

9.2.2 Neo-kolonialism

Anledningen till att afrikansk enighet fått så stort utrymme i Nkrumahs filosofi är det beroendeförhållande som konstruerats av externa aktörer sedan koloniseringen. Den största fienden mot den afrikanska utvecklingen efter självständigheten är enligt Nkrumah den neo-kolonialism som tagit imperialismens plats.⁹⁴ Här avser Nkrumah de företag och privatpersoner (ofta med stöd av sina respektive regeringar) som fortsatt utnyttjar de råvaror och naturtillgångar som finns att tillgå på den afrikanska kontinenten med sin monopoliserande verksamhet. Problemen som uppstår genom att övriga världens påverkan på ekonomin och politiken kvarstår är inte unika för Ghana, utan någonting den afrikanska kontinenten har gemensamt, och därför måste bekämpa tillsammans. Nkrumah uttrycker det enligt följande: ”Finansiella och ekonomiska imperium är pan-afrikanska och kan bara mötas på pan-afrikansk basis. Bara ett enat Afrika genom en All-African Unionen Government kan besegra de”.⁹⁵

---

⁹¹Nkrumah 1965, s. 24, 30

⁹²Nkrumah 1965, s. 30

⁹³Nkrumah 1965, s. 234

⁹⁴Nkrumah 1963, s. 127

⁹⁵Nkrumah 1965, s. 36

The foreign firms who exploit our resources long ago saw the strength to be gained from acting on a Pan-African scale. By means of interlocking dictatorships, cross-share holdings and other devices, groups of apparently different companies have formed, in fact, one enormous capitalist monopoly. The only effective way to challenge this economic empire and recover possession of our heritage is for us to act on a Pan-African basis through a Union Government.⁹⁶

Syftet med de imperier och det monopol utländska stater och företag bedriver på afrikansk mark är enligt Nkrumah en frukt av den kapitalistiska synen på världen, en syn som i Nkrumahs filosofi i hög utsträckning tillskrivs Västeuropa och USA. Dessa tankar uttrycker han genom att poängtera hur ”väst är noga med att Afrika ska utvecklas i den riktning kapitalismen vill, som källa för deras jättevinst”.⁹⁷ Företagen står som nämnt ovan inte heller ensamma i kampen för att behålla sina monopol, och deras mål är inte enbart av ekonomisk karaktär.

What we observe, above all, is the constant penetration of a few banking and financial institutions into large industrial and commercial undertakings, creating a chain of links that bring them into a connective relationship making for domination in both national and international economy. The influence exercised by this domination is carried into politics and international affairs, so that the interests of the overriding monopoly groups govern national policies. Their representatives are placed in key positions in government, army, navy and air force, in the diplomatic service, in policymaking bodies and in international organisations and institutions through which the chosen policies are filtered in to the world scene.⁹⁸

Hur pass monopoliserad världsmarknaden är exemplifierar Nkrumah med följande, hämtat ur dennes bok *Neo-colonialism – The last stage of imperialism*: ”A recent survey reveals that some 60 to 70 per cent of the world’s total business activity is controlled by less than two per cent of all the companies in the world”.⁹⁹

---

⁹⁶Boateng 2003, s. 48

⁹⁷Nkrumah 1965, s. 55

⁹⁸Nkrumah 1965, s. 76-77

⁹⁹Nkrumah 1965, s. 176

Nkrumah delar upp de afrikanska staterna i två läger: de som accepterar neo-kolonialismen och de som står emot densamma.¹⁰⁰ För att de afrikanska staterna ska nå den utveckling man önskar finns inget utrymme för de tidigare, och enligt Nkrumahs filosofi kommer sådana uppfattningar att försvinna. På samma sätt som de afrikanska ledare som stod emot självständighetskampen tvingades att böja sig för trycket från allmänheten kommer ingen afrikansk ledare att öppet kunna motsätta sig tanken om afrikansk enighet.¹⁰¹

Influerad av Vladimir Lenins tankar om imperialismen som kapitalismens högsta stadium förklarade Kwame Nkrumah förhållandet till de neo-koloniala stormakterna som sådant att det bestod av en centralstat och en perifer stat som ingick i internationella transaktioner som alltid gynnar centralstaten.¹⁰² Nkrumah fruktade att de afrikanska staterna, trots sin på pappret självständighet, skulle hamna under de neo-koloniala makternas kontroll. Lenin förklarade detta beroendeförhållande enligt följande:

Not only are there two main groups of countries, those owning countries, and the colonies themselves, but also the diverse forms of dependent countries which, politically, are independent but in fact are enmeshed in the net of financial and diplomatic dependency.¹⁰³

Hur ska man då kunna besegra neo-kolonialismen och imperialismen enligt Kwame Nkrumahs filosofi? För att de kan besegras exemplifierar Nkrumah genom att peka på ett antal revolutioner som gjort just detta, till exempel den kinesiska och Nordvietnams seger över det USA-stödda Sydvietnam.¹⁰⁴

All these examples prove beyond no doubt that neo-colonialism is *not* a sign of imperialism's strength but rather of its last hideous gasp. It testifies to its inability to rule any longer by old methods. Independence is a luxury it can no longer afford to permit it's subject peoples, so that even what it claims to have 'given' it now seeks to take away. This means that neo-colonialism *can* and *will* be defeated.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰Nkrumah 1965, s. 20-21

¹⁰¹Nkrumah 1965, s. 24

¹⁰²Boateng 2003, s. 21

¹⁰³Boateng 2003, s. 21

¹⁰⁴Nkrumah 1965, s. 252

¹⁰⁵Nkrumah 1965, s. 253

Hur ska man gå tillväga? Nkrumah pekar i sin bok *Neo-colonialism – The last stage of imperialism* på tre punkter:

- Då neo-kolonialismens grund ligger på att *härskas genom söndring* [divide and rule] är det första steget att enas. Grunden till att sådant enande ligger i formandet av ett *all-union government* samt ett stärkt afro-asiatiskt förbund och närmare kontakt med Latinamerika.
- Alla dessa frihetskamper mot neo-kolonialismen har dessutom den världen över växande socialistiska sektorn till hjälp.
- Slutligen måste fullt stöd ges till de instanser för frigörelse och mot neo-kolonialism som finns inom den imperialistiska världen.¹⁰⁶

För att ovanstående ska kunna uppnås pekar Nkrumah på en enda möjlig väg, nämligen politisk non-alignment.¹⁰⁷

The greatest danger at present facing Africa is neo-kolonialism and its major instrument, balkanization.¹⁰⁸

Balkanisering, som Nkrumah väljer att kalla det, är benämningen på de europeiska stormakternas hanterande av det gamla turkiska imperiet landområden vid tiden för dess fall. Resultatet blev ett antal beroende och konkurrerande stater på Balkan-halvön. En krutdurk redo att explodera, vilket den också gjorde genom att bli den tändande gnistan för det Första världskriget.

Något liknande är enligt Nkrumah möjligt att inträffa på den afrikanska kontinenten, på grund av de stora likheterna med situationen på Balkan. De nyligen självständiga afrikanska staterna är svaga, satta i en beroendeställning och saknar enighet såväl inom staterna som mellan de. För att överleva och nå någon form av positiv utveckling knyter man militära, ekonomiska och politiska allianser med rivaliserande krafter utanför Afrika, mycket på grund av det vid tiden rådande kalla kriget.¹⁰⁹

Nkrumah citerar i sin bok *Africa Must Unite* Lenins tankar om neo-kolonialism och balkanisering:

---

¹⁰⁶Nkrumah 1965, s. 253

¹⁰⁷Nkrumah 1965, s. 253

¹⁰⁸Nkrumah 1963, s. 173

¹⁰⁹Nkrumah 1963, s. 173

A form of financial and diplomatic dependence, accompanied by political independence, is presented by Portugal. Portugal is an independent, sovereign state, but actually, for more than two hundred years, since the war of the Spanish Succession (1701-14), it has been a British protectorate. Great Britain has protected Portugal and its colonies in order to fortify her own positions in the fight against her rivals, Spain and France. In return, Great Britain has received commercial privileges, preferential conditions for importing goods and especially capital into Portugal and the Portuguese colonies, the right to use ports and islands of Portugal, its telegraph cables, etc., etc.¹¹⁰

Samma typ av organisation är det nu som erbjuds av neo-koloniala stormakter och förespråkas av vissa afrikanska ledare, som motiverar sitt beslut med att Afrika genom att ge upp vissa delar av sin ekonomiska självständighet har mycket att vinna på ett samarbete och utbyte med sina tidigare kolonialherrar.

Denna tanke delas dock inte av Nkrumah. Han anser i sina texter att den internationella balkaniseringen som pågår, i flera fall med stöd av afrikanska ledare, i många fall kan vara farligare för strävan efter frihet och ekonomiskt oberoende än direkt politisk kontroll.¹¹¹ Det är, enligt Nkrumah, bara de tidigare kolonialmakter såsom Storbritannien och Frankrike som har att vinna på detta utbyte. Han beskriver det rentav som en "heads I win, tails you lose"-policy.¹¹² Ur *Neo-colonialism – The last stage of Imperialism*:

American and European companies connected with the world's most powerful banking and financial institutions are, with the consent of African governments, entering upon major projects designed to exploit new sources of primary products. In some cases these are allied to long-term ventures for the establishment of certain essential industries. In the main, however, they are confining themselves to the production of materials in their basic or secondary stages, with the object of transforming them in the mills and plants owned and run by the exploiting companies in the metropolitan lands.¹¹³

---

¹¹⁰Nkrumah 1963, s. 174

¹¹¹Nkrumah 1963, s. 174

¹¹²Nkrumah 1963, s. 161-62

¹¹³Nkrumah 1965, s. 84

De projekt som lanseras och genomdrivs av västländer i form av ”patron-klient”-system är bara ännu ett exempel i raden av de många olika skepnader neo-kolonialismen tar i ett försök att ytterligare öka glappet mellan nyligen självständiga stater och dess före detta kolonialmakt. För att glappet ska minska måste denna typ av förhållande staterna emellan inte bara minska utan försvinna helt.¹¹⁴

Exempel på ekonomiska hjälp-projekt utförda av Frankrike är de två finansiella organisationerna FIDES (Fonds d'Investissement et Développement Economique et Social) och CCOM (Caisse Centrale de la France d'Outre-mer), konstruerade utifrån det förmedlade syftet att bidra med ekonomisk hjälp för utveckling av landets kolonier världen över. Den ekonomiska hjälp som kom var enligt Nkrumahs mening dock dåligt planerad och illa anpassad för den rådande situationen, det vill säga raka motsatsen till Nkrumahs vetenskapliga socialism. På samma sätt som handelsutbytet mellan de europeiska länderna och dessas kolonier genom historien utformats som så att kolonialmakten tar de naturresurser man vill till ett lågt pris, förädlar de och därefter säljer tillbaka färdiga varor till ett mycket högre pris var den ekonomiska hjälpen som erbjöds bara ett sätt för Frankrike att omsätta ännu mer pengar då så mycket som 80% av de så kallade investeringarna man gjorde återvände till Frankrike som betalning för bland annat material och tjänster av olika slag.¹¹⁵

9.2.3 Pan-Afrikanism

We need the strength of our combined numbers and resources to protect ourselves from the very positive dangers of returning colonialism in disguised forms. We need it to combat the entrenched forces dividing our continent and still holding back millions of our brothers. We need it to secure total African liberation.¹¹⁶

It is my deep conviction that all peoples wish to be free, and the desire for freedom is rooted in the soul of every one of us. A people long subjected to foreign domination, however, does not always find it easy to translate that wish into action. Under arbitrary rule, people are adapt to become lethargic; their senses are dulled [...] Those

---

¹¹⁴Nkrumah 1963, s. 176

¹¹⁵Nkrumah 1963, s. 175

¹¹⁶Nkrumah 1963, s. 217

who lead the struggle for freedom must break through this apathy and fear [...] They must strengthen the peoples' faith in themselves, and encourage them to take part in the freedom struggle. Above all, they must declare their aims openly and unmistakably, and organize the people towards the achievement of self-government.¹¹⁷

I december 1958 samlades delegater från 62 nationalistiska organisationer i Accra för en All-African People's Conference. Syftet med denna konferens var att uppmuntra nationalistiska politiska rörelser i de koloniserade områdena som fanns kvar att befria som en förberedelse för kontinentalt enande och en socialistisk förvandling av samhället.¹¹⁸ Under konferensen adresserades fyra huvudsakliga steg inom pan-afrikanismen, nämligen:

1. Nationell självständighet.
2. Nationell konsolidering.
3. Transnationell enighet och community.
4. Ekonomisk och social rekonstruktion enligt principerna för vetenskaplig socialism.¹¹⁹

Efter lång diskussion sammanställdes också ett antal mål, alla i enlighet med Kwame Nkrumahs syn på och vision för den afrikanska kontinenten. Dessa var:

1. Arbeta aktivt för en slutgiltig kamp mot kolonialism och imperialism.
2. Användande av icke-våldsamma metoder för att nå politisk frihet, men beredskap på att motstå våld om kolonialmakterna börjar brukar detsamma.
3. Sätta upp ett permanent sekretariat för att koordinera samtliga nationalistiska rörelsers ansträngningar för att nå frihet.
4. Fördöma rasism och *tribalism* var än de existerar och arbeta för deras raderande, framförallt fördömandet av den apartheid-policy som utövas av den sydafrikanska regeringen.
5. Arbeta för det ultimata målet, en union eller commonwealth av afrikanska stater.¹²⁰

Det var under den här konferensen som Nkrumah på allvar tog steget in i det afrikanska

---

¹¹⁷Nkrumah 1963, s. 50-51

¹¹⁸Poe, Zizwe D. *Kwame Nkrumah's Contribution to Pan-Africanism – An Afrocentric Analysis*, 2003, s. 112

¹¹⁹Poe 2003, s. 112

¹²⁰Poe 2003, s. 112

medvetandet och på allvar blev en faktor i kampen för självständighet och afrikansk union.

Pan-afrikanismen var för Nkrumah också ett verktyg att utnyttja på den internationella politiska arenan. Genom att koordinera ländernas utrikespolitik och arbeta gemensamt utifrån de punkter man kommit överens om var ett stort steg taget mot såväl enighet som självständighet på den afrikanska kontinenten. Tanken var att betrakta de globala händelserna utifrån ett afrikanska perspektivet och anpassa sina gemensamma ansträngningar och ställningstaganden utifrån vad som ansågs bäst för hela Afrika. En gemensam, pan-afrikanskt, vilja var dessutom tänkt att på allvar ta plats på den internationella scenen.

For the first time, I think, in history of this great continent, leaders of all the purely African states which can play an independent role in international affairs will meet to discuss the problems of our countries and take the first steps towards working out an African contribution to international peace and goodwill. For too long in our history, Africa has spoken through the voice of others. Now, what I have called an African Personality in international affairs will have a chance of making its proper impact and will let the world know it through the voices of Africa's own sons.

At this conference, we shall exchange views on political, economic, social and cultural matters of common concern to all participating countries and hope thereby to establish a basis for future co-operation in these fields. We shall not forget our brethren in many parts of Africa who unfortunately do not yet enjoy the freedom we have won. Not only shall we hope to work out means by which freedom so dearly won will be preserved, but we shall also be concerned to give encouragement and hope to all not yet free to their destiny. The success of this conference and the sense of responsibility with which we approach our discussions will, I believe, be a measure of the readiness and ability of all Africans to manage their own domestic and international affairs.¹²¹

Vid tiden för denna filosofis framväxt formuleras framförallt två problem att förhålla sig aktivt till: Kalla kriget och neo-kolonialismens intåg på den globala marknaden.

Det Kalla krigets världsomspännande påverkan hade exemplifierats på den koreanska halvön och i

---

¹²¹ Nkrumah 1961, s. 125

Vietnam vid den här tiden och uppmärksammats av bland andra Kwame Nkrumah. Det var ur en afrikansk synvinkel inte omöjligt att föreställa sig att också Afrika i framtiden skulle komma att bli involverat i en högre grad, inte minst på grund av Nkrumahs förhållande till väst- och östblocket genom sin uttryckt socialistiska filosofi. Även om Nkrumahs utrikespolitiska linje för den afrikanska kontinenten bestod av *Non-alignment* och *Positive Action* såg både väst och öst möjligheter och risker med den alltmer utspridda socialismen. Sovjetunionen såg en möjlighet att knyta stora delar av den afrikanska kontinenten till sig (eller åtminstone göra de fientligt inställda mot väst), medan västblocket med USA i spetsen oroade sig över utvecklingen och eventuella framtida kopplingar till öst.

Neo-kolonialismen var det andra stora hotet mot afrikanskt självbestämmande och refereras i Nkrumahs verk till som ”Kolonialism och Rasism”.¹²² Dessa tankar konkretiseras i och med en *All African People's Conference (AAPC)* i Accra 1958, organiserad av Kwame Nkrumah. Målet med denna konferens var att ”formulate concrete plans and work out the Gandhian tactics and strategy of the African Non-violent Revolution to colonialism and imperialism; racialism; tribalism and the position of chiefs in a free and independent society”.¹²³

Under AAPC 1958 proklamerade Nkrumah hur västländerna borde lämna Afrika ifred av respekt för de demokratiska traditioner som utvecklats av samma länder som nu söker inflytande på den afrikanska kontinenten under dessa nyligen självständiga länders kamp för att etablera demokratiska system med de före detta kolonialmakterna i åtanke. Nkrumah till åhörarna:

We are not racialists or chauvinists. We welcome into our midst peoples of all races, other nations, other communities, who desire to live among us in peace and equality. But they must respect us and our rights, our right as the majority to rule. That, as our Western friends have taught us to understand it, is the essence of democracy.¹²⁴

Pan-afrikanismen i sig betraktades av Nkrumah inte som ett medel eller en kulturell identitet, utan som ett mål i sig självt.¹²⁵ Poe skriver vidare att för Nkrumah var Pan-afrikanismen att betrakta som en praktisk utveckling av den djupt rotade enighet som i Nkrumahs filosofi ligger i grunden för alla

---

¹²² Biney 2011, s. 136

¹²³ Biney 2011, s. 137

¹²⁴ Biney 2011, s. 138

¹²⁵ Poe 2003, s. 57

framsteg.¹²⁶ Den pan-afrikanska rörelsens syfte som kommunicerades till olika självständighetsrörelser runt om i Afrika listas i *1969b*:

1. National liberation for national reconstruction.
2. National reconstruction to promote democracy and prosperity for the broad masses.
3. All-African struggle against colonialism and all new manifestations of imperialism.¹²⁷

Afrikans enighet och gemensamt motstånd mot utländska aktörer som direkt eller indirekt hotar den afrikanska självständigheten politiskt, ekonomiskt, socialt eller kulturellt är i Nkrumahs filosofi essentiell för den positiva utvecklingen av de afrikanska staterna. Ur *Kwame Nkrumah's Contribution to Pan-Africanism*:

The Pan-Africanism that found expression at the Manchester Congress (1945), and the All-African People's Conference (1958) was based on the age-old aspiration towards unity of all peoples of African origin exploited as workers and as race. African unity therefor implies:

1. That imperialism and foreign oppression should be eradicated in all their forms.
2. That neo-colonialism should be recognized and eliminated.
3. That the new African nation must develop within a continental framework.¹²⁸

9.2.4 African Union Government

Det har tidigare i denna uppsats klargjorts hur viktig afrikansk enighet och samarbete staterna emellan är i Nkrumahs filosofi. Afrikansk enighet, såväl politisk som ekonomisk, social och kulturell, är en naturlig och nödvändig följd av självständighetskampen för att försvara densamma. Även om allt fler länder vinner sitt oberoende på pappret är det enligt Nkrumah en lång väg från konstitutionell- till praktisk självständighet. I Nkrumahs texter uttrycks rädsla för neo-koloniala aktörers intrång på den afrikanska arenan och den betydelse detta skulle få för självständigheten, inte enbart den politiska. I *I speak of Freedom* formulerar Nkrumah vad han kallar för ”real

---

¹²⁶ Poe 2003, s. 57

¹²⁷ Poe 2003, s. 57

¹²⁸ Poe 2003, s. 57-58

independence”; det vill säga politisk, ekonomisk social och kulturell självständighet, och för att nå denna finns bara tre alternativ för de afrikanska staterna. Dessa är:

- Stå ensamma och riskera tidig och oundviklig desintegration.
- De kan övertygas om att utnyttjas och förstärka de imperialistiska tendenser ärvda av sina tidigare koloniala krafter.
- Det tredje alternativet, och visaste (enligt Kwame Nkrumah), är att försöka nå ett enande mellan de afrikanska staterna och tillsammans arbeta för politisk, ekonomisk och kulturell utveckling.¹²⁹

Political union would provide the framework within which any plans for economic, social and cultural co-operation can, in fact, operate to the best advantage of us all. To us in Ghana the concept of African unity is an article of faith. It is a cardinal objective in our policy.¹³⁰

För att klargöra sina idéer om behovet av en afrikansk union gav Nkrumah år 1963 ut boken *Africa Must Unite*, vilken för övrigt dedicerats till ”the African Nation that must be”.¹³¹

Det första steget mot afrikansk enighet beskrivs här som nationell självständighet under ledning av ett parti med syftet att representera folket och på alla sätt kämpa mot utländsk dominans. ”As long as a single foot of African soil remains under foreign domination, the battle must continue”.¹³² Varje lands parti, som arbetar utifrån samma mål, borde enligt Nkrumah samarbeta med varandra. Allt för att optimera förutsättningarna att nå framgång.

Att organisera dessa partier i en centraliserad organisation med ett högkvarter bestående av välutbildad personal skulle stärka Afrikas kontinentala frihet och enande.¹³³ Samarbetet mellan CPP och andra länders motsvarighet står omnämnt i partiprogrammet: ”[CPP ska] seek to establish fraternal relations with, and offer guidance and support to all nationalist, democratic and socialist movements, in Africa and elsewhere, which are fighting for national independence and self-

---

¹²⁹ Nkrumah 1961, s. 228

¹³⁰ Biney 2011, s. 139

¹³¹ Nkrumah 1963

¹³² Nkrumah 1963, s. 52

¹³³ Nkrumah 1963, s. 52-53

determination!”¹³⁴.

Nkrumahs politiska filosofi gällande ekonomisk- och politisk inrikespolitik, som redogjorts för tidigare i denna uppsats, är även menad att fungera som en mall för såväl organisationen av en afrikansk union som ”inrikespolitiken” inom en sådan.

Resurserna på den afrikanska kontinenten är liksom inom många länder orättvist fördelade, och ojämnheten länderna emellan ses av Nkrumah som ett stort problem orsakat av kolonialmakternas uppdelning av Afrika.¹³⁵ Lösningen ligger i att samla alla resurser under samma styre, för att därefter fördela resurserna på ett rättvist sätt. Allt i enlighet med den vetenskapliga socialism Nkrumah företräder. Stora likheter finns här med Nkrumahs idé om en demokratisk centralisering av den politiska- och ekonomiska makten i Ghana. På samma sätt som CPP och Kwame Nkrumah själv anses representera majoriteten och verka för det bästa för majoriteten av invånarna skulle en koalition av de olika ländernas *People's Party* göra detsamma på en kontinental basis.

För att den tekniska utvecklingen, utvinnandet av naturresurserna och handeln nationellt och internationellt ska få tillfälle att öka är ett utbrett och modernt transportnät nödvändigt enligt Nkrumah. Denna tanke hämtar han bland annat från kolonialmakternas filosofi om utnyttjande av naturtillgångar. Lord Lugard citeras i Nkrumahs *Africa Must Unite* enligt följande: ”The material development of Africa may be summed up in one word – transport”.¹³⁶ Nkrumah:

What Africa really requires is a fully integrated transport system for the continent, properly planned by a central organization, which will examine the relative potentials and economics of road, rail, river, air and sea systems in correlation with an all-over plan for inter-African trade and progressive and economic and social development.¹³⁷

Ett återkommande tema i diskussionen kring ekonomiska framsteg är behovet av en centralorganisation bestående av kvalificerade personer från hela Afrika som tillsammans ska ta besluten som gynnar den afrikanska kontinenten på bästa sätt. På grund av de förutsättningar och hinder som bjuds ser Nkrumah ingen annan möjlighet än ett gemensamt planerande och

---

¹³⁴ Nkrumah 1963, s. 53

¹³⁵ Nkrumah 1963, s. 53, 150

¹³⁶ Nkrumah 1963, s. 154

¹³⁷ Nkrumah 1963

genomförande.

These difficulties could be surmounted within the framework of a plan for over-all African development, which would set aside reserves of funds and materials for the purpose [...] with the will to attack and overcome the many problems and their involvements, the real 'opening up' of African will begin. And this time it will be by the Africans for the Africans.¹³⁸

I argumentationen för behovet av politiskt och ekonomiskt samarbete vid industrialisering och modernisering drar Nkrumah paralleller till två historiska exempel, USA och Tyskland.

USA:s verkliga expansion och utveckling började först vid enandet av staterna, ett enande som snart därefter kompletterades med ett omfattande transportnätverk bestående av stora järnvägs- och kanalsystem. Fördelen med att USA vid tidpunkten för denna modernisering av infrastrukturen var enade under ett centralstyre konkretiseras av D.W. Brogan, en amerikansk historiker. "[In America] regions as unlike as Norway and Andalusia are united under one government, speak a common language, regard themselves as part of one nation", "This unity is reinforced by the most elaborate transportation system in the world, a system the elaboration of which has been made possible by the political unity".¹³⁹ Återigen, politisk och ekonomisk union är oskiljaktiga. Det går inte att ha den ena utan den andra.

Tyskland är ett annat exempel Nkrumah använder sig av i sin filosofi. De flesta av ledarna för andra afrikanska stater under Nkrumahs tid som Ghanas president och tiden dessförinnan var inte emot konceptet om afrikanskt samarbete. Deras bild av detta samarbete skiljde sig däremot åt. De var ytterst få som förespråkade politisk union staterna emellan, utan man föredrog att enbart samarbeta på ett ekonomiskt plan. Problemet med att enbart förespråka ekonomiskt enande, och fördelen med att enas även politiskt, konkretiserar Nkrumah med exemplet 1800-talets Tyskland. **Not!**

År 1834 gick de tyska staterna ihop i en ekonomisk union kallad Zollverein. De var då under en liknande fas av vetenskaplig revolution, industrialisering och modernisering som Afrika var under Nkrumahs tid. **Not!**

---

¹³⁸ Nkrumah 1963, s. 155

¹³⁹ Nkrumah 1963, s. 155

I *Africa must Unite* lyfter Nkrumah fram hur vissa pekar på att en ekonomisk konfederation i stil med Zollverein kan vara en väg att gå för den afrikanska kontinenten.¹⁴⁰ Enligt Nkrumah ignorerar dock dessa faktumet att Zollverein visade sig otillräckligt för att föra den tyska industrialismen framåt, och att det var först i och med enandet av Tyskland kapitalismen expanderade.¹⁴¹ Ytterligare ett exempel på fördelarna med att ena delarna till en mer effektiv helhet.¹⁴²

I *Africa Must Unite* presenterar Nkrumah ett exempel på en centralorganisation för de afrikanska staterna vars grundprinciper utarbetades av Nkrumah och presidenterna av Liberia och Guinea i juli 1959.¹⁴³ Denna organisation, i boken benämnd som ”the Community of Independent African States”, skulle syfta till att bygga upp en fri och framgångsrik afrikansk *community* samtidigt som man skyddade medlemsstaternas nationella identitet och bevarade deras konstitutionella struktur. År 1961 formulerades dessutom ett dokument av Ghana-Guinea-Mali-unionen under namnet ”The Union of African States (UAS)”. Artiklarna 3 och 4 (de delar som berör målen och unionens aktivitet) från detta dokument citerar Nkrumah till fullo i *Africa must Unite*:

Article 3. The aims of the Union of African States (U.A.S) are as follows:
to strengthen and develop ties of friendship and fraternal co-operation between the Member States politically, diplomatically, economically and culturally;
to pool their resources in order to consolidate their independence and safeguard their territorial integrity; to work jointly to achieve the complete liquidation of imperialism, colonialism and neo-colonialism in Africa and the building up of African Unity;
to harmonize the domestic and foreign policy of its Members, so that their activities may prove more effective and contribute more worthily to safeguarding the peace of the world.

Article 4. The Union’s activities shall be exercised mainly in the following fields:
a. Domestic Policy. The working out of a common orientation of the States.
b. Foreign Policy. The strict observance of a concerted diplomacy, calculated to achieve closer co-operation.

---

¹⁴⁰ Nkrumah 1963, s. 157

¹⁴¹ Nkrumah 1963, s. 157

¹⁴² Nkrumah 1963, s. 158

¹⁴³ Nkrumah 1963, s. 141

- c. Defence. The organization of a system of joint defence, which will make it possible to mobilize all the means of defence at the disposal of the State, in favour of any State of the Union which may become victim of aggression.
- d. Economy. Defining a common set of directives relating to economic planning, aiming at the complete decolonization of the set-ups inherited from the colonial system, and organizing the development of the wealth of the countries in the interest of their peoples.
- e. Culture. The rehabilitation and development of African culture, and frequent and diversified cultural exchange.¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ Nkrumah 1963, s. 142

10. Analys

Kwame Nkrumahs politiska filosofi har i denna uppsats analyserats utifrån begreppet utveckling och de hinder som existerade för den afrikanska kontinentens utsatta position som före detta koloni och mål för neo-koloniala aktiviteter. För att motstå externa aktörers inflytande på politiska-, ekonomiska-, kulturella- och sociala sfärer måste vissa åtgärder tas.

Vilka begrepp är centrala i Nkrumahs inrikespolitik för att nå önskad utveckling?

Vetenskaplig socialism – I likhet med ledare i andra utvecklingsländer framställs socialism som den bästa, och enda, vägen mot de mål om ekonomisk utveckling, modernisering, förbättrade levnadsförhållanden och total självständighet från de förra kolonialmakterna som formulerats. Grunden till en stark och självständig stat ligger enligt Nkrumahs filosofi i inrikespolitiken. Stater som utvecklas utifrån Nkrumahs modell måste genomdriva en socialistisk revolution på samhällets alla plan för att dels störta den rådande ordning, och dels införa en ny dominerande ideologi, i Nkrumahs fall den vetenskapliga socialismen.

Centralisering av makten – För att denna ideologi ska vara ledande i samhällets alla instanser krävs en demokratisk centralisering av all makt, koncentrerad till ett parti och en person. I Ghana blev dessa makthavare Kwame Nkrumah själv och dennes parti CPP. Från en maktposition med majoriteten i ryggen krävs vidare åtgärder för att konsolidera makten bland alla landets invånare, för att få alla att dra åt samma håll. Även den minoritet som till en början ofrånkomligt existerar ska böja sig för majoritetens vilja och utföra de plikter som åligger de.

Utbildning – Barnen är morgondagens vuxna och den generation som Nkrumah själv tillhörde ansågs alltför okunniga rent ideologiskt. Genom att förändra skolväsendet i grunden hoppades Nkrumah att forma en ny generation som alla stod på samma ideologiska grund som det styrande partiet CPP.

Religion – Olikt andra socialistiska filosofer som exempelvis Karl Marx och Vladimir Lenin var Kwame Nkrumah ingen motståndare till organiserad religion utan såg potentialen i medborgarnas religiositet. För att ersätta gamla band till lokala religiösa personligheter och undvika stridigheter mellan olika trostillhörigheter var Nkrumahs avsikt att samla värderingarna från de tre största grupperna - det traditionellt afrikanska, det muslimska och det kristna arvet - i skapandet av en ny kultur delad av alla.

Anti-tribalism – Nkrumahismens inrikespolitik är anpassades för den afrikanska kontinentens

historia såväl som dess nuvarande situation och hänsyn måste därför trots allt tas till de landsgränser som ritats upp av Europas stormakter. De gränser som drogs under Berlinkongressen 1884-1885 må vara en produkt av en imperialistisk tidsålder vars återkomst i annan skepnad Nkrumah kämpar för att förebygga, men trots allt en verklighet nödvändig att ta hänsyn till. Tidigare motsättningar av etniska eller religiösa skäl måste försvinna för att nationalismen gentemot den nya staten ska kunna blomstra även i Afrika. Gamla band till stammar och religiösa- och regionala ledare måste ersättas av band till staten, Nkrumah och ideologin som utgör grunden för Ghanas satsning. Band som upprättas och stärks genom en implementerad nationalistisk och socialistisk filosofi delad av alla invånare.

Vilka begrepp är centrala i Nkrumahs utrikespolitik för att nå önskad utveckling?

Afrikansk enighet – Ghanas självständighet beskrivs av Nkrumah som totalt meningslös om den inte binds samman med frigörelsen av hela den afrikanska kontinenten.

Neo-kolonialism – Neo-kolonialismen framställs av Nkrumah som det största hindret för utveckling när ett land väl har blivit självständigt. Externa aktörer som företag och privatpersoner försvinner inte bara för att den politiska självständigheten är nådd utan den politiska självständigheten måste kompletteras med ekonomisk- och social sådan för att de afrikanska länderna på egen hand ska kunna utvecklas i rätt riktning.

Pan-afrikanism – Pan-afrikanismen kan sammanfattas som en ideologi, såväl inrikes- som utrikespolitisk, delad av alla länder på den afrikanska kontinenten. Alla länder är skyldiga att hjälpa andra länder att först bryta sig loss från sina tidigare kolonialherrar för att därefter implementera den inrikespolitiska filosofi, här benämnd som Nkrumahism.

African Union Government – Inget afrikanskt land är i Nkrumahs mening starkt nog att ensamt stå inför de utmaningar som nämns ovan. För att säkerställa att de krav och mål som är nödvändiga uppfylls föreslår Nkrumah ett politiskt och ekonomiskt enande de afrikanska staterna emellan i form av en union han liknar vid Tysklands enande under 1800-talet.

11. Didaktisk reflektion

Undervisningen i ämnet historia ska enligt kursplanen Gy 11 syfta till att eleverna breddar, fördjupar och utvecklar sitt historiemedvetande genom kunskaper om det förflutna, förmåga att använda historisk metod och förståelse för historia används. Genom detta ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin förståelse av hur olika tolkningar och perspektiv på det förflutna präglar synen på nutiden och uppfattningar om framtiden.¹⁴⁵

Undervisningen i ämnet historia ska bland annat ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Förmåga att använda historisk referensram för att förstå nutiden och ge perspektiv på framtiden.
- Förmåga att undersöka, förklara och värdera användningen av historia i olika sammanhang och under olika tidsperioder.¹⁴⁶

Kunskapen om politiska ideologier är en grundfaktor i det centrala innehållet för flera av kurserna i historia på gymnasiet. Min uppfattning är dock att denna kunskap i många fall inte utnyttjas på ett djupare plan, för att ytterligare skapa förståelse för bland annat hur synen på historien kan uppfattas olika från olika perspektiv, hur historia har använts i samband med exempelvis maktövertagande samt vilken betydelse de politiska ideologierna haft för flera av de punkter som nämns i det centrala innehållet såsom resursfördelning och ökat välstånd, internationellt samarbete, jämställdhet, kolonialism, diktaturer och konflikter.¹⁴⁷

De klassiska ideologiernas inflytande på nationella och internationella konflikter begränsas i skolan till framförallt det Kalla kriget och Andra världskriget och då ur ett västerländskt, eller åtminstone europeiskt, perspektiv. För lite fokus läggs i min mening på de politiska skolornas betydelse för den ideologiska utvecklingen på andra kontinenter. Undantag gäller för exempelvis Sydamerika och delar av Asien, då framförallt med bakgrund av globala konflikter. Utanför nationalistiska rörelser

---

¹⁴⁵ Skolverket 2011, s. 66

¹⁴⁶ Skolverket 2011, s. 66-67

¹⁴⁷ Skolverket 2011, s. 73

och frigörelsekamper saknas dock till stora delar undervisning om den politiska utvecklingen i före detta kolonier, då framförallt i Afrika.

På den afrikanska kontinenten är Kwame Nkrumah och Julius Nyerere lika betydelsefulla ideologer som Karl Marx och Vladimir Lenin är i Europa, men har inte i närheten samma position i undervisningen. En anledning till detta är självklart det geografiska och kulturella avstånd som råder världsdelarna emellan, men i Afrika finns det material att hämta. Utöver den afrikanska politiken erbjuder studier av exempelvis Kwame Nkrumah en möjlighet att undersöka globala företeelsers påverkan på de i sammanhanget perifera staterna. Imperialismens påverkan på Afrika är självklar, men hur många skolelever undervisas idag om att förutsättningarna det innebär att vara före detta koloni i majoriteten av fallen renderar i en socialistisk inrikespolitik? Och hur många skolelever är medvetna om den enorma påverkan på såväl inrikes- som utrikespolitik det Kalla kriget har haft och fortfarande har på de afrikanska länderna, trots att Afrika är en av de världsdelar som ofta anses ha klarat sig undan direkt inblandning.

12. Käll- och litteraturförteckning

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.). *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB, Lund, 2012. Tryckt av Graficas Cems S.L., Spanien, 2013.

Biney, Ama. *The political and social thought of Kwame Nkrumah*. Palgrave Macmillan, USA. Tryckt av CPI Antony Rowe, Chippenham and Eastbourne, Great Britain, 2011.

Boateng, Charles Adom. *The Political Legacy of Kwame Nkrumah of Ghana*. The Edwin Mellen Press Ltd., Wales, 2003. Tryckt i USA.

Botswe-Asamoah, Kwame. *Kwame Nkrumah's politico-cultural thought and policies : an African-centered paradigm for the second phase of the African revolution*. Routledge, 2005.

Davidson, Basil. *Modern Africa, A Social and Political History*. Översättning: Karin Andrae. Longman Group. Svenska upplagan Nordiska Afrikainstitutet, andra upplagan. Tryckt av Elander Gotab, Stockholm, 2001.

Gerits, Frank. 'When the Bull Elephants Fight': Kwame Nkrumah, Non-alignment, and Pan-africanism as an Interventionist Ideology in the Global Cold War (1957-66). *The International History Review*, 37:5, 951-969. 2015. <http://dx.doi.org/10.1080/07075332.2015.1064465>.

Hydén, Göran. *African Politics in Comperative Perspective*. Willey-Blackwell, Oxford, UK, 2005.

Kausaka, Bridgette (Editor). *Prominent African Leaders since independence*. New African Press, Dar es Salaam, Tanzania, 2013.

Nkrumah, Kwame. *Neo-colonialism – The last stage of imperialism*. Thomas Nelson and Sons Ltd, London and Edinburgh, 1965.

Nkrumah, Kwame. *Consciencism*. Heinemann Educational Books Ltd, London. Tryckt av Bookprint Limited, Kingswood, Surrey, Great Britain, 1964.

Nkrumah, Kwame. *I speak of freedom*. Frederick A Praeger, Inc, USA, 1961.

Nkrumah, Kwame. *Africa must unite*. Heinemann Educational Books Ltd. Tryckt av Bookprint Limited, Kingswood, Surrey, Great Britain, 1963.

Martin, Guy. *African political thought*. Palgrave Macmillan, USA, 2012.

Poe, Zizwe D. *Kwame Nkrumah's Contribution to Pan-Africanism – An Afrocentric Analysis*. Routledge, New York, 2003.

Rist, Gilbert. *The history of development. From western origins to global faith*. Översatt av Patrick Camiller. Zed Books Ltd, fjärde upplagan, 2014. Tryckt av CPI Group (UK) Ltd, Croydon, Storbritannien.

Rooney, David. *Kwame Nkrumah – Vision and Tragedy*. Sub-Saharan Publishers, Ghana, 2007.

Rotberg, Robert I. *Africa emerges*. Polity Press, 2013. Tryckt av Clays Ltd, St Ives PLC, Storbritannien.

Simms, Rupe. *'I am a Non-Demoninational Christian and a Marxist Socialist:' A Gramscian Analysis of the Convention People's Party and Kwame Nkrumah's Use of Religion*. Association for the Sociology of Religion, 2003.

Sumner, Andy & Tribe, Michael. *International Development Studies. Theories and Methods in Research and Practice*. Tryckt av CPI Anthony Rowe, Chippenham, Wiltshire, Storbritannien, 2009.

Thomson, Alex. *An Introduction to African Politics*. Routledge, tredje upplagan, 2010.

Tosh, John. *Historisk teori och metod*. Översättning: Gunnar Sandin. Studentlitteratur AB, Lund, 2011. Tryckt av PAGROUP, Estland, 2011.

